

N:o 37.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående
lönereglering för fögderiförvaltningen; gifven Stockholms
slott den 29 januari 1909.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver
civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riks-
dagen att:

1:o) godkänna följande aflöningsstat och öfvergångsstat för fögderi-
förvaltningen att tillämpas från och med år 1910:

Aflöningsstat.

	Lön.	Tjänst- görings- pennin- gar.	Orts- tillägg.	Förvalt- nings- bidrag.	Summa kr.	Anmärkingar.
Kronofogdar:						
1 tjänsteman (Jämtlands, Vä- sterbottens och Norrbottens län)	3,200	1,500	200	300	5,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 500 kr.
9 tjänstemän (Jämtlands, Vä- sterbottens och Norrbottens län)	28,800	13,500	1,800	2,700	46,800	
1 tjänsteman (öfriga län)	3,200	1,500	—	300	5,000	
73 tjänstemän (" ")	233,600	109,500	—	21,900	365,000	
Transport	268,800	126,000	2,000	25,200	422,000	

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Förvaltningsbidrag.	Summa kr.	Anmärkingar.
Transport med tillägg å förvaltningsbidraget af 200 kr. för fögderi med 30,000 intill 40,000 inv., af ytterligare 200 kr. för fögderi med 40,000 intill 50,000 inv. o.s.v. med 200 kr. för hvarje 10,000-tal af folkmängden, förslagsvis	268,800	126,000	2,000	25,200	422,000	
	—	—	—	39,000	39,000	
Häradsskrifvare:						
1 tjänsteman (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	2,200	1,000	200	—	3,400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 500 kr.
9 tjänstemän (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	19,800	9,000	1,800	—	30,600	
1 tjänsteman (öfriga län)	2,200	1,000	—	—	3,200	
84 tjänstemän " "	184,800	84,000	—	—	268,800	
hvertill kommer förvaltningsbidrag med 150 kr. för hvarje fullt 5,000-tal af folkmängden i tjänstedistriktet, förslagsvis	—	—	—	115,000	115,000	
Länsmän:						
1 tjänsteman (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	1,500	1,000	200	300	3,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 300 kr.
67 tjänstemän (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	100,500	67,000	13,400	20,100	201,000	
1 tjänsteman (öfriga län)	1,500	1,000	—	300	2,800	
417 tjänstemän " "	625,500	417,000	—	125,100	1,167,600	
Summa	1,206,800	707,000	17,600	325,000	2,256,400	

Öfvergångsstat.

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Förvaltningsbidrag.	Summa kr.	Anmärkingar.
34 kronofogdar *)	108,800	51,000	200	10,200	170,200	
22 häradsskrifvare *)	48,400	22,000	200	—	70,600	
30 länsmän	45,000	30,000	400	9,000	84,400	
hvertill kommer rörligt förvaltningsbidrag åt 34 kronofogdar och åt 22 häradsskrifvare**)... ..						
Summa	202,200	103,000	800	19,200	325,200	

2:o) godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner, nämligen:

att innehafvare af ordinarie kronofogde-, häradsskrifvar- eller länsmansbefattning skall vara underkastad såväl den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet och jämkning i åligganden som ock den reglering af tjänstgöringsområde, som kan varda föreskrifven;

att med sådan ordinarie befattning vid landsstaten icke må förenas annan tjänst å rikets eller Riksdagens stat;

att med ifrågavarande befattningar icke heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej Konungens befallningshafvande, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid landsstaten, finner uppdraget eller tjänstebefattningen kunna få tills vidare mottagas och behållas;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningsinnehafvare verkligen tjänstgjort, men för den tid, han varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den med häradsskrifvartjänst förenade förmån af debetsedel-lösen skall tillfalla den, som under ordinarie tjänstinnehafvares tjänst-

*) Inberäknad en tjänsteman på Öland, hvars befattning enligt tidigare beslut förklarats skola indragas.

***) hvilket inbegripes i det uti aflöningsstaten för ändamålet upptagna belopp.

ledighet förrättat debiteringen och utfärdat debetsedlarna; dock att, därest skilda personer därmed tagit befattning och öfverenskommelse dem emellan ej träffas, fördelning af ifrågavarande debetsedellösen skall verkställas af Konungens befallningshafvande;

att den, som af sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen, jämte ortstillägg, där sådant förekommer, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänsteman för den tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af Konungens befallningshafvande prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej Konungens befallningshafvande finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af samma tjänst är i stat medgifven, tidpunkten

för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mera än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, och

för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor,

under iakttagande *dels* hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänsteåldern blifvit uppnådd, och *dels* att löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen på grund af vare sig konstitutorial eller förordnande i följd af frågan om reglering af löneförhållandena m. m. vid landsstaten;

att likväl löntagare, som då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att länsman, som har boställe sig anslaget, skall vara där bosatt, såvida icke Kungl. Maj:t finner skäligt annorlunda medgifva;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utgår till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänst innehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som där-efter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

3:o) förklara:

dels att enhvar, som med eller efter 1910 års ingång tillträder någon af nu ifrågavarande befattningar vid landsstaten, skall vara pliktig att underkasta sig ofvan omförmälda villkor och bestämmelser;

dels att de förutvarande ordinarie innehafvare af dylika befattningar, hvilka icke före den 1 november 1909 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nyssnämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

4:o) medgifva, att statsverket, då länsmansboställe indrages till kronan, skall mot lösen efter värdering vid syn öfvertaga sådana å fastigheten befintliga, indelningshafvaren tillhöriga åbyggnader, som vid synen pröfvas vara för bostället nyttiga; samt

5:o) höja anslaget till landsstaterna i länen med 893,835 kronor eller från 3,066,970 kronor till 3,960,805 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hamilton.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29
januari 1909.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Departementschefen, statsrådet grefve Hamilton föredrog i underdånighet frågan om fögderiförvaltningens organisation och om löne-
reglering för kronofogdar, häradsskrifvare och länsmän samt yttrade:

Departements-
chefen.

Riksdagens skrifvelse den 2 juni 1908, angående reglering af ut-
gifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innehåller beträffande
fögderiförvaltningen, bland annat, att Riksdagen beslutit, att, med bibe-
hållande af den nuvarande indelningen af fögderier och länsmansdistrikt,
aflöningen till kronofogdar, häradsskrifvare och länsmän skulle utgå
med samma belopp som hittills, med rätt för tjänsteinnehafvarna att åt-

njuta den tillfälliga löneförbättring, som Riksdagen i sammanhang därmed för år 1909 anvisat.

Detta Riksdagens beslut, som väsentligt avviker från Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet, angifver visserligen icke skälen, hvarför propositionen ej i denna del bifallits, men såväl af de vid statsutskottets betänkande fogade reservationerna som af förhandlingarna inom kamrarna framgår oförtydligt, att anledningen varit den, att man förmenat ej mindre en väsentlig besparing än äfven minskad omgång i behandlingen af en mängd på länsstyrelsernas och fögderiförvaltningarnas handläggning beroende ärenden skola kunna vinnas, därest, såsom vid flera föregående tillfällen inom Riksdagen påyrkats, kronofogdetjänsterna indroges och kronofogdegöromålen öfverflyttades på länsmännen. Till stöd för att kronofogdetjänsterna skulle kunna indragas anfördes ytterligare inom Riksdagen, att kronofogdarna och länsmännen, ehuru af olika tjänstegrad, likväl i många fall hade samma åligganden, att kronofogden vore blott en onödig mellanhand mellan länsstyrelsen och länsmannen, och att hans tillvaro i hög grad främjade det öfverklagade mångskrifveriet.

Hvad sålunda anförts utgör i själfva verket endast ett upprepande af de skäl för kronofogdetjänsternas indragning, som framburits hvarje gång denna fråga bragts på tal; och jag skulle med afseende å dem väl kunna hänvisa endast till mitt anförande till statsrådsprotokollet den 21 februari 1908, då Eders Kungl. Maj:ts senaste proposition i ämnet afläts. Jag torde emellertid i det följande få tillfälle att återkomma till några bland de synpunkter, som synas hafva förestafvat Riksdagens beslut. Här tillåter jag mig endast framhålla, att talet om den omgång och det mångskrifveri, som föranledes af kronofogdeinstitutionen, numera måste betecknas såsom föga befogadt, sedan genom nådiga kungörelsen den 4 december 1908 införts obligatorisk direkt skriftväxling i alla de fall, då särskilda förhållanden ej kräfva annat förfaringssätt.

Om jag än sålunda icke kan känna mig öfvertygad af de skäl, som nu likasom förut framförts för kronofogdebefattningarnas indragning, följer däraf icke, att jag vill påyrka, att 1908 års förslag skall oförändradt ånyo framläggas. Det har nämligen synts mig, som om ett tillmötesgående af de synpunkter, som gjort sig gällande inom Riksdagens majoritet, borde kunna ske, utan att man därför helt och hållet öfvergåfve de grunder, på hvilka fögderiförvaltningen för närvarande är fotad. Hvad man, särskildt inom Andra Kammaren, där yrkandena om en reform af fögderiförvaltningen längst och kraftigast gjort sig gällande,

åsyftat, har väl i själfva verket ytterst gått ut på att vinna, jämte den ekonomiska besparingen, den största möjliga förenkling i ärendenas handläggning och ett utnyttjande i möjligaste mån af tjänstemännens arbetskraft. Man har trots sig kunna vinna detta mål genom en indragning af kronofogdetjänsterna och därför främst inriktat yrkandena härpå. — Men denna omständighet kan väl näppeligen innebära, att, därest det ytterst åsyftade målet på annan väg kan vinnas, likväl hvarje förslag till omorganisation af fögderiförvaltningen, som bibehåller kronofogdebefattningarna, måste anses ej antagligt. Redan det förslag, som förelades 1908 års riksdag, åsyftade i vidsträckt mån att undvika onödig omgång i förvaltningen samt att afsevärdt reducera tjänstemännens antal. Ehuru jag väl inser, att en ytterligare reduktion är ägnad att väcka vissa ingalunda alldeles obefogade betänkligheter, har jag likväl trots, att en sådan reduktion skulle kunna ske under vissa förutsättningar, som jag i det följande får tillfälle att närmare angifva. För utredning af frågan i nu antydd riktning har jag med Eders Kungl. Maj:ts begifvande för biträde inom civildepartementet tillkallat landshöfdingen J. Widén, landssekreteraren H. Uddén, landskamreraren G. V. Eiserman, kronofogden J. Hoffman-Bang, häradsskrifvaren C. A. Carlqvist och länsmannen E. J. Turén. Öfver en af dessa sakkunniga i ämnet afgifven promemoria hafva sedermera yttranden afgifvits af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen samt gemensamt af kammarkollegium och statskontoret, hvarjämte framställning i ämnet inkommit från Sveriges häradsskrifvarförening.

Besparings-
synpunkter.

Innan jag redogör för det förslag, hvilket jag på grund af den sålunda företagna utredningen ämnar framlägga, anser jag mig emellertid böra något närmare ingå på ett bland de skäl, som anförts för kronofogdetjänsternas indragning, och detta så mycket hellre som, att döma af förhandlingarna i Riksdagen, man särskildt inom Andra Kamraren lagt synnerlig vikt just på detta skäl. Man har nämligen förmenat, att genom den påyrkade indragningen en väsentlig besparing skulle beredas statsverket. För att fullt ovedersägligt klargöra, huru härmed rätteligen förhåller sig, skulle visserligen erfordras jämförelse mellan i detalj utarbetade alternativa förslag, hvilka därjämte godkänts så väl i fråga om de funktioner, hvilka enligt det ena eller andra förslaget skulle tillkomma de olika fögderitjänstemännen, som ock i fråga om dessa tjänstemäns antal och aflöningsförmåner. Att möjlighet att åstadkomma en dylik jämförelse icke förefinnes, torde ligga

för öppen dag. Jag tror emellertid, att man äfven härförutan kan bilda sig ett i det stora hela tillförlitligt omdöme i frågan.

Kronofogdarna äro för närvarande 118. Enligt Eders Kungl. Maj:ts proposition till fjolårets riksdag skulle deras antal reduceras till 108, och skulle kronofogdarna i flertalet län åtnjuta en begynnelseaf-löning af 5,000 kronor. Om man bortser från den ifrågasatta högre aflöningen för vissa kronofogdar i Norrland äfvensom från de föreslagna ålderstilläggen och kostnaderna för pensioneringen, skulle sålunda den summa, som genom kronofogdetjänsternas indragning inbesparades, i första hand kunna sättas till 540,000 kronor.

Länsmännen, som för närvarande äro 516, ett antal, som enligt ofvannämnda proposition skulle väsentligen reduceras, skulle, utom i de tre nordligaste länen, där jämväl för dem något högre aflöningsförmåner skulle förekomma, erhålla en begynnelseaf-löning af 2,800 kronor. Då jag icke kan finna någon rimlig anledning, hvarför en indragning af kronofogdetjänsterna i och för sig skulle möjliggöra en ytterligare minskning äfven af länsmännens antal, vågar jag antaga, att länsmännen, äfven efter kronofogdetjänsternas indragning, måste utgöra ett antal af åtminstone 516. Härvid är dock en synnerligt viktig omständighet att observera. Det är nämligen min bestämda öfvertygelse, att, om kronofogdarnas åligganden skulle öfverflyttas på länsmännen, dessa icke skulle vara i stånd att sköta äfven polisväsendet. De skulle nämligen uppenbarligen blifva så bundna af skrifgöromål och tidtals så upptagna af andra förrättningar, som icke kunde undanskjutas, att ett åliggande för dem att jämväl svara för de nuvarande länsmännens polisåligganden i själfva verket skulle innebära en högst väsentlig minskning i det polisskydd, som landsbygden för närvarande åtnjuter, en minskning, som väl näppe-ligen af någon, som nitälskar för rättsordningens upprätthållande, lär på allvar kunna ifrågasättas. Jag tillåter mig ock erinra därom, att samtliga de förslag till kronofogdetjänsternas indragning, som hittills förekommit, utmynnat i länsmännens befriande från polisgöromålen och dessas öfverlämnande åt särskilda tjänstemän under länsmännens inseende. Om en kår af dylika särskilda polismän inrättades, skulle ju visserligen möjligen länsmännens antal kunna ytterligare något reduceras, om ock ej afsevärdt. Men i hvilket fall som helst måste man då i aflöningshänseende alltid räkna jämväl med de nya polismännen, hvilkas antal tydligen ej kunde sättas lägre än länsmännens och hvilkas aflöning väl svårligen skulle kunna bestämmas lägre än till 1,200 à 1,500 kronor.

Redan härigenom torde den besparing, man hoppas vinna genom

kronofogdetjänsternas indragning vara omintetgjord. Möjligen skulle dock någon härvid vilja invända, att en ytterligare besparing skulle kunna vinnas därigenom, att, genom anställande af åtminstone en statspolis inom hvarje länsmansdistrikt, det nu utgående anslaget till aflöning och underhåll af särskild polisstyrka på landet borde kunna indragas eller åtminstone högst väsentligt reduceras. Enligt min öfvertygelse skulle detta dock icke kunna ske. Dels afser nämligen detta anslag numera anskaffande af nödig polis vid särskilda tillfällen, och det härmed afsedda behovet kan förvisso icke fyllas af distriktspolisen, dels afser det sådana fall, då inom ett trängre område med talrikare befolkning särskilda polismän måste anställas, och detta behof kan gifvetvis ej heller fyllas genom anställandet af en fast anställd polisman inom hvarje länsmansdistrikt.

Emellertid äro vid denna frågas bedömande ytterligare några omständigheter att beakta. Visserligen hafva under förhandlingarna inom Riksdagen förekommit yttranden, som häntydt därpå, att man förmenat, att kronofogdarnas åligganden borde kunna öfverflyttas på länsmännen, utan att man därför af dessa fordrade andra kvalifikationer än för närvarande. Bland dem, som närmare satt sig in i denna fråga, torde dock meningarna icke vara delade därom att, därest länsmännen skola kunna öfvertaga kronofogdarnas åligganden, fordringarna på deras utbildning måste ställas betydligt högre än nu är fallet. Och äfven om man därvid sätter fordringarna så lågt, att man af dem begär afläggandet endast af den lägsta juridiska examen eller kansliexamen — hvilket i förbigående sagdt, enligt mitt förmenande, är att gå väl långt i eftergift — lär man väl ej kunna hysa allvarlig förhoppning att för den lön, som nu ifrågasättes för länsmännen, kunna på tillfredsställande sätt rekrytera en kår, hvars medlemmar, å ena sidan, måste kosta på sig afläggandet af studentexamen och några års vistelse vid universitetet, men hvilka, å andra sidan, ej skulle få någon nämnvärd utsikt att genom befordran så småningom vinna högre löneinkomster. Till hvilket belopp dessa nya länsmäns aflöningar lägst skulle kunna sättas, därom skall jag i detta sammanhang ej yttra mig. Det torde vara tillräckligt att här endast påpeka, att man, vid beräklandet af den besparing, man tror sig göra genom indragning af kronofogdetjänsterna, gifvetvis ej får räkna med de löner, som nu ifrågasättes för länsmännen, utan med ej obetydligt högre aflöningar.

Slutligen vill jag jämväl framhålla, att, därest länsmännen skulle öfvertaga den befattning med uppborðsväsendet, som nu åligger kronofogdarna, uppborðsmännens antal inom de olika länen blefve så stort,

att det blefve fullständigt omöjligt för länsstyrelserna att med sina nuvarande arbetskrafter hos dem verkställa föreskrifna inventeringar eller eljest öfver dem utöfva nödig kontroll. Äfven i detta fall påkallade därför den ifrågasatta reformen ökade utgifter.

Hvad jag anfört torde, äfven utan exakta siffror, tillräckligt tydligt ådagalägga, att kronofogdetjänsternas indragning svårigen skulle leda till någon besparing för statsverket, snarare tvärtom. I detta sammanhang torde för öfrigt förtjäna framhållas, att, därest den begärda reformen skulle utmyнна i en organisation enligt nu antydda hufvudgrunder — och någon annan lösning har, så vidt jag känner, under senare tider ej ifrågasatts och kan ej heller af mig utfinnas — så skulle detta i själfva verket vara liktydigt därmed, att man i stället för de nuvarande kronofogdarna och länsmännen erhöle ett nytt slag af kronofogdar och länsmän, hvilket förhållande förvisso ej förändrades genom att benämna dessa nya tjänstemän länsmän och polismän eller något dylikt.

Om man således ur besparingssynpunkt icke kan vinna något genom kronofogdetjänsternas indragning och på annat sätt kan och bör råda bot för den omgång och det mångskrifveri, som förr torde varit förbundna med kronofogdeinstitutionen, lär väl enhvar, som äger någon närmare kännedom om fögderiförvaltningens uppgifter och arbete, vara villig erkänna, att för kronofogdetjänsternas bibehållande mycket vägande skäl kunna anföras. För min del ber jag att med afseende härå särskildt få framhålla den stora betydelse, kronofogdeinstitutionen inom landtregeringen äger i och för kontrollen. Flertalet af fögderitjänstemännens funktioner kräfva mycken noggrannhet, vaksamhet och takt. Få vårdslöshet och godtycke där göra sig gällande, blifver allmänheten i hög grad lidande. Dessa funktioner äro ock ofta sådana, att de erbjuda särskilda frestelser till mannamån och underslef af olika art. Att man endast i undantagsfall kunnat konstatera, att här ifrågavarande tjänstemän fallit offer för dessa frestelser, lærer visserligen i främsta rummet vara att tillskrifva det goda sätt, hvarpå kåren i hufvudsak är rekryterad, men att en verksam kontroll härvidlag äfven har sin stora betydelse, borde icke kunna förnekas. För öfrigt synes det mig ligga för öppen dag att, lika litet som en affärsman kan åtnöja sig med att från sitt kontor följa ett för hans räkning pågående arbete och en eller annan gång göra ett personligt besök på arbetsplatsen, lika litet kunna länsstyrelserna på dylikt sätt i tillfredsställande mån leda och kontrollera de öfver ett läns vidsträckta område fördelade lägre tjänstemän-

Kronofogdens
kontrollerande
verksamhet.

nens verksamhet. För att vinna nödig arbetsintensitet och förekomma misstag eller missbruk erfordras i det ena som andra fallet förmän, som själfva deltaga i det praktiska arbetet, stå de öfriga arbetande nära och noga känna deras personliga egenskaper och förhållanden. Det är också just såsom dylika, inför länsstyrelserna ansvariga förmän som kronofogdarna varit till stort gagn; och jag vågar påstå, att kronofogdarnas borttagande skulle i detta afseende vara till men, ty ett motsvarande förhållande, eller att kontroll behöfves, äger rum hvar helst tjänstemän eller öfver hufvud hvilka människor som helst skola utföra ett fortsatt, maktpåliggande arbete.

Uppbörds-
väsendet.

Ett annat skäl för kronofogdetjänsternas bibehållande förtjänar äfven att särskildt framhållas. Kronofogdarnas förnämsta och mest maktpåliggande funktion har af ålder varit och är fortfarande befattningen med uppbörds- och redovisningsväsendet. Då man sökt genomföra tanken på dessa tjänsters indragning, har det därför också mött alldeles särskilda svårigheter att nydana denna del af förvaltningen, hvilken obestriddligen genom den nuvarande organisationen måste anses i och för sig väl ordnad. I känslan af svårigheten att lägga jämväl dessa åligganden på länsmännen utan att öfver höfvan rycka dem bort från andra viktiga göromål har man till och med ifrågasatt, att åtminstone själfva uppbördsstämornas hållande skulle åläggas kommunalnämnderna eller deras ordförande. Huruvida det nu skulle vara lämpligt att i så vidsträckt omfattning taga kommunala förtroendemän i anspråk för utförande af en synnerligt viktig statsfunktion, därom skall jag för närvarande ej yttra mig, liksom jag ej heller i öfrigt nu skall inlåta mig på de nära till hands liggande erinringar, hvartill förevarande förslag till frågans lösande i andra afseenden synes kunna föranleda. Jag skall blott tillåta mig påpeka, att, därest det i öfrigt befunnes lämpligt att anförtro kronouppbörden åt kommunalnämnderna, man väl icke rimligtvis kunde begära, att de skulle åtaga sig detta arbete för intet, och att man sålunda här finge ytterligare en, för visso ej så obetydlig utgiftspost att taga i betraktande vid beräkning af den på vissa håll antagna besparing för statsverket, som skulle uppstå genom kronofogdetjänsternas indragning.

I fråga om såväl nu berörda förslag som förslaget att utan vidare öfverflytta bestyret med uppbörden och dess redovisande på länsmännen tror jag för öfrigt, att man ej tillräckligt fäst afseende vid svårigheten att ernå en fullt tillfredsställande uppbörds kontroll. Om uppbördsverksamheten inskränkte sig till uppbördsstämornas hållande och till redovisning af därvid influtna medel samt alltså begränsades

inom en viss kortare del af året, skulle erforderlig kontroll måhända låta sig anordnas, äfven om uppbörds-männens antal ökades. Nu förhåller det sig dock så, att uppbörden är en permanent verksamhet, som fortgår hela året om. Först och främst är det allenast en del af den egentliga kronouppbörden, som inflyter vid uppbörds-mötena, men de ingalunda obetydliga restförda beloppen blifva föremål för oafåtliga indrifningsåtgärder samt inflyta dagligdags under hela året. Enahanda är förhållandet med bötesindrifningen. Vidare har kronofogden en i många fögderier högst betydande uppbörd af skogs-försäljningsmedel. Slutligen blifva enligt gällande författningar medel tidt och ofta öfverlämnade till kronofogden för att vederbörande på anmälan tillhandahållas — jag erinrar här blott om brännvinsförsäljningsmedel, bidrag till skjutsentreprenaderna, hästpremieringsmedel samt numera äfven indelningsersättningar och understöd till lindring i rustnings- och rote-ringsbesvären enligt förordningen i ämnet den 17 juni 1908. Oafsedt alltså ineliggande exekutionsmedel, om hvilka i detta sammanhang ej är fråga, inser man lätt, att kronofogdarna ständigt hafva medel om händ-er till ganska afsevärda belopp.

Kontrollen öfver denna ständigt fortgående uppbörd ligger *dels* i den summariska kontroll, som öfvas vid själfva uppbördsstämorna, *dels* i den granskning, som de på bestämda tider ingående räknenska-perna underkastas hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och cen-trala myndigheter, och *dels* slutligen i de mått och steg, som anbefallts genom två särskilda författningar af den 10 juli 1899 af innehåll korteligen, den ena, att kronofogden skall föra och för hvarje månad afsluta kassajournal samt kvartalsvis insända summariskt utdrag däraf till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, samt den andra, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande skall minst en gång årligen, och dessutom, när kronofogde dör eller afviker, själf eller genom den han i sitt ställe förordnar förrätta inventering af de penningar och värdehandlingar, fogden å tjänstens vägnar mottagit.

Att införa ett än mera ingående kontrollväsende låter sig väl knappast göra, utan att sådant skulle verka hindrande på göromålens gång samt medföra afsevärda kostnader för statsverket. I själfva verket torde ock den kontroll, som utöfvas på sätt nyss angifvits, få anses tillfredsställande, så länge uppbörds-männens antal icke är större än som utaf förhållandena med nödvändighet betingas samt uppbörds-männen intaga en ekonomiskt och socialt mera solid tjänsteställning. Skulle uppbördsverksamheten åter öfverflyttas på läns-männen och uppbörds-männens antal sålunda ungefär fyrdubblas, blefve kontrollens utöfvande

redan med nu gällande bestämmelser i hög grad försvårad, i det att inspektionsresorna komme att för några af länsstyrelsens ämbets- eller tjänstemän upptaga minst en månad årligen, äfven om inventering hos hvarje uppbördsman förrättades allenast en gång om året. I allmänhet torde det kunna sägas, att ju flera uppbördsmän anlitas, desto större kontroll är af nöden. Men huru effektiv denna än anordnas, skulle den, enligt min uppfattning, icke uppväga olägenheterna och faran af att lägga statens uppbörd i flera händer än nödigt är. — Det bör heller icke förbises, att en öfverflyttning af uppbörds- och redovisningsväsendet på länsmännen skulle medföra andra afsevärda olägenheter och jämväl kostnader. En sådan olägenhet, hvars betydelse icke får underskattas, består däri, att betänkliga kollisioner icke skola kunna undvikas emellan, å ena sidan, länsmännens mångfaldiga andra bestyr, hvilka ofta ej kunna undanskjutas ens några timmar, samt, å den andra, hans uppbördsresor, hvilka tillkännagifvits lång tid förut och föranleda möte med allmänheten å vissa bestämda platser. En annan obestridd följd af förändringen blefve, att arbetet hos länsstyrelserna, företrädesvis dock å landskontoret, komme att högst betydligt ökas, så att nya arbetskrafter där kräfdes. Då de uppbördsräkenskaper, som till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande afgifvas och där granskas, komme att till antalet fyrdubblas, så blefve äfven detta granskningsarbete fyrdubbladt, enär det lätt inses, att sådant arbete kräver samma tid, vare sig siffrorna äro större eller mindre. Landsboksarbetet, hvilket redan genom landtränstmästertjänsternas indragning betydligt växer, skulle på grund af de många fögderispecialräkningarna ytterligare svälla ut till ett så digert arbete, att det knappast torde medhinnas inom föreskrifven tid; och en utsträckning af denna tid kan icke ifrågasättas med hänsyn till riksbokslutsarbetet. Inlevereringarna af kronouppbördsmedel likasom en mängd af de å kronofogdarna nu utställda anordningar för vissa utbetalningars bestridande komme äfven att växa i nyss angifven proportion, revisionsarbetet hos kammarrätten, i hvad rörer länsräkenskapen, likaså, hvarförutom det icke lider tvifvel, att ökningen af inlevereringar till och utbetalningar från länsstyrelserna komme att efter landtränteriernas indragning mycket kännbart återverka på riksbankskontoren såsom handhafvare af länsstyrelsernas kassarörelse. Vid afgifvande af förslaget om landtränstmästertjänsternas indragning förutsattes ock, att kronofogdebefattningarna skulle bibehållas, och dessa organisationsfrågor äga verkligt ett så intimt sammanhang med hvarandra, att jag icke skulle vågat föreslå den redan beslutade indragningen af landtränterierna, därest uppbörds- och redovisningsväsendet

kunnat befaras antaga så vidlyftiga former, som uppördens anförtröende åt rikets länsmän ovillkorligen måste medföra.

Då jag på ofvan anförda grunder anser ett sådant experiment skola blifva för administrationen i hög grad menligt, kan jag naturligen icke tillråda detsamma. Tvärtom tillmäter jag kronofogdeinstitutionen den stora betydelse för kronans uppörds- och redovisningsväsende, att ett upphörande af samma institution, enligt min åsikt, måste betinga en fullständig omläggning af uppörds- och redovisningsväsendet på ett eller annat sätt, hvarom jag för närvarande saknar anledning att vidare yttra mig.

I mitt anförande till statsrådsprotokollet den 21 februari 1908 har jag utförligt redogjort för föreliggande frågas förhistoria. På grund häraf tillåter jag mig nu endast erinra därom, att 1873 års löneregleringskommitté, där frågan först gjordes till föremål för en ingående utredning, förordade kronofogdarnas bibehållande, men ville ersätta länsmännen med nya tjänstemän benämnda fogdefullmäktige, samt att 1902 års löneregleringskommitté, som jämväl gjorde frågan till föremål för en grundlig utredning, slutade med att bibehålla så väl kronofogdar som länsmän, dock till det reducerade antal, som sedermera i hufvudsak af Eders Kungl. Maj:t förordades i proposition till 1908 års riksdag. Önskvärdheten af att bibehålla kronofogdeinstitutionen och inom dess ram genomföra nödiga förändringar och förenklingar i fråga om fögderiförvaltningens organisation har ock från myndigheternas sida kraftigt framhållits så väl under föregående utredningar som vid afgifvande af yttrande öfver de nu tillkallade sakkunnigas förslag i ämnet.

I sitt den 4 december 1908 häröfver afgifna gemensamma utlåtande yttra kammarkollegium och statskontoret följande: »Det nu föreliggande förslaget utgår från den uppfattning, att kronofogdeinstitutionen bör till sina hufvuddrag bibehållas. Härutinnan instämma ämbetsverken med de sakkunniga. Efter ämbetsverkens uppfattning har den nuvarande fögderiorganisationen på det hela taget fungerat på ett, äfven med hänsyn till de nuvarande förändrade förhållandena, fullt tillfredsställande sätt, hvarför ämbetsverken anse, att det skulle vara till bestämd fördel för det allmänna, om fögderiförvaltningen bibehölles vid sin nuvarande organisation, allenast med de jämkningar, som af förhållandena kräfvas. Det otillfredsställande i de hittills framkomna förslagen, som haft till syfte kronofogdetjänsternas indragning, har yttermera befäst ämbetsverken i denna uppfattning. Önskvärdheten af kronofogdeinstitutionens bibehållande till sina hufvuddrag har ock betonats i flera af de af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i detta ärende afgifna yttrandena.»

Tillkallade
sakkunnigas
P. M.

Sedan jag sålunda redogjort för de hufvudsakliga skälen, hvarför jag ej anser mig kunna tillråda Eders Kungl. Maj:t att ifrågasätta kronofogdeinstitutionens upphäfvande, ber jag att få öfvergå till de sakkunnigas förslag. Med uteslutande af ingressen och afslutningen samt det i tabellarisk form uppställda förslaget till indelning af fögderier och länsmansdistrikt i riket är den promemoria, som de den 3 oktober 1908 till mig i ämnet afgifvit, af följande lydelse:

»Af landsstatsfrågans behandling vid årets riksdag vill det synas, som om majoriteten inom Riksdagen ansett frågan om fögderiförvaltningen böra så ordnas, att de nuvarande kronofogde- och länsmanstjänsterna skulle sammanslås till en befattning, hvars innehafvare dock ej skulle äga annan kompetens än den nuvarande länsmannens.

Emellertid och då det för statsförvaltningen måste anses högeligen önskvärdt, att *kronofogdeinstitutionen* kunde till sina hufvuddrag bibehållas, äfven om man såsom en nödvändig förutsättning därför måste uppställa krafvet på en väsentlig reduktion af kronofogdetjänsternas antal, hafva vi, enligt den oss förelagda uppgiften, anställt en undersökning, i hvilken omfattning och under hvilka förutsättningar kronofogdesysslor kunde indragas, om man utginge från den grund, att ett invånarantal inom fögderiet af 50,000 i allmänhet skulle vara minimum.

För att en sådan reduktion skall kunna vidtagas, måste enligt vårt förmenande såsom en förutsättning uppställas, att kronofogdens tjänsteställning blefve något förändrad.

Sålunda hafva vi tänkt oss, att kronofogden skulle upphöra att vara utmättningsman i annat fall än att Konungens befallningshafvande undantagsvis funne sådant af nöden eller fråga vore om försäljning af utmätt fast egendom eller af fartyg enligt hvad i 92 § Utsökningslagen sägs. Utmättningsmannens åligganden i öfrigt skulle i stället öfverflyttas å länsmännen på eget ansvar.

Beträffande frågan om indrifning af de uppbördsrestantier och öfriga afgifter, som uppräknas i kungl. förordningen angående förändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder, allmänna afgifter m. m. den 12 juli 1878, äfvensom af böter, synes oss lämpligt, att äfven härutinnan länsmannen får fungera såsom utmättningsman med rätt för honom såsom nu att på eget ansvar uppdraga åt fjärdingsman att förrätta utmätning af lös egendom. Kronofogdens redogörareställning skulle däremot bibehållas, ej allenast beträffande kronoutskyldsrestantier och böter utan ock ifråga om indrifning af de å uppbördsstämman oguldna kommunalutskylder, vägskattemedel, som lika med kommunalutskylder indrifvas och redovisas, samt församlingsavgifter till prästerskapet. De kommunala uppbördsmännen skulle således fortfarande hafva att med

sin framställning om indrifning af uppbördsresterna vända sig till kronofogden, hvilken i hittills gällande ordning borde låta genom utmätningsmän, inom eller utom fögderiet, i hvarje fall medelst direkt skriftväxling besörja indrifningen och för densamma redovisa; kronofogden obetaget att, liksom länsmännen, omedelbart anlita fjärdingsman om indrifningen, i hvilket fall kronofogden skulle anses såsom utmätningsman och bära det därmed förenade ansvar. Såsom en följd af länsmannens nu antydda förändrade befattning med exekutionsärenden bör han hafva skyldighet att föra dagbok i utsökningsmål och sådan dagbok rörande uppbördsrestantier, som i 10 § af förordningen den 12 juli 1878 är för stadsfogde föreskrifven. Likaså bör till länsmannen såsom utmätningsman utsträckas föreskriften om inventering enligt kungl. förordningen den 10 juli 1899. Att statens ansvarighet enligt lagen om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakas af ämbets- eller tjänsteman, den 10 juli 1899 kommer att omfatta medel, dem länsmannen såsom utmätningsman har om händer, synes oss vara en själfklar följd af den föreslagna förändringen, likasom att samma ansvarighet skall kvarstå i afseende på kronofogdens befattning med uppbördsrestantierna.

En förändring i ofvan antydd riktning synes oss icke allenast öfverensstämma med rådande praxis, enligt hvilken kronofogdarna redan nu i stor omfattning öfverlämna åt länsmannen att på kronofogdens ansvar verkställa utmätningar, utan reformen vore äfven, enligt vår uppfattning, ägnad att tillmötesgå det rätt allmänt uttalade önskemålet af exekutionskostnadernas nedbringande.

Vidare är att märka, hurusom kronofogden skulle befrias från många-handa bestyr till följd af förväntad föreskrift om obligatorisk direkt skriftväxling, äfven om en sådan föreskrift, hvad angår rena handräkningsärenden rörande kronoutskylder och böter, obestriddigen kommer att medföra en tyngre expedition för kronofogden än som nu är fallet, då han har att hos sin länsstyrelse, merendels i ett sammanhang, påkalla handräkning för alla från fögderiet till vidt skilda orter bortflyttade personers restantier; men dessa göromål äro af rent mekanisk natur, som i hög grad tillåter anlitande af underordnade arbetskrafters biträde.

Å andra sidan hafva vi ej förbisett, att kronofogdens ställning till åklagarkallet, enligt hvad herr statsrådets yttrande till statsrådsprotokollet vid föredragning af landsstatsfrågan den 21 februari 1908 gifver vid handen, är afsedd att förändras i den riktning, att han skulle mera än hittills omedelbart ingripa och i hvarje fall öfver länsmännens åklagarverksamhet utöfva en vida mera skärpt kontroll; men ehuruval vi finna

en sådan förändring både nödig och nyttig, kunna vi likväl ej anse, att densamma, som icke allt för ofta torde föranleda kronofogdens omedelbara utöfvande af åklagarkallet, kan lägga hinder i vägen för kronofogdedistriktens utvidgning. Därjämte hålla vi före, att den kronofogden genom redan utfärdade författningar meddelade befrielse från ovillkorlig befattning med kronoombudskap vid taxeringarna och syner å domäner bör vara ägnad att, om ej helt och hållet, så dock i väsentlig mån uppväga den ökade arbetsbörd, som hans utsträckta åklagarskap och i hvarje fall skärpt kontroll öfver åklagarkallets utförande onekligen medför.

Slutligen torde här böra anmärkas, att om kronofogdedistriktet blifva vidgade i den omfattning vi här nedan föreslå, det torde blifva af nöden, att antalet uppborrdsmöten något minskas, på det att kronofogden måtte hinna förrätta uppborren inom den därför bestämda tid.

Det har oss veterligen icke under senare tider ifrågasatts, att *häradsskrifvarnas* tjänstställning skulle i något hänseende förändras eller deras distrikt utvidgas utöfver hvad i Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen den 21 februari 1908 föreslagits. Men klart är, att, om en inskränkning af kronofogdarnas antal vidtages i den utsträckning, hvarom nu är fråga, utan att någon rubbning af häradsskrifvarnas distrikt samtidigt vidtoges, det mångenstädes komme att inträffa, att en kronofogde finge samarbeta med flera än en häradsskrifvare. Ehuru ett sådant förhållande icke enligt vår mening borde blifva i afsevärd grad menligt för fögderiförvaltningen än mindre vålla något äfventyr vare sig beträffande kronofogdens och häradsskrifvarens gemensamma uppborrdsansvar eller eljest, vill det dock, framför allt ur räkenskapssynpunkt, men äfven med hänsyn till andra omständigheter, synas påtagligt, att den enhet i fögderiförvaltningen, som bestämmes däraf att kronofogdens och häradsskrifvarens distrikt sammanfalla, utgör en förmån, som man icke utan tvingande skäl bör bortkasta.

Men då knappast mera än en mening torde råda därom, att häradsskrifvarens göromål, enkannerligen genom den senast antagna bevillningsförordningen, blifvit, om ock till viss del af året, så hopade, att det ingalunda kan vara tillrådligt att alltför mycket öka häradsskrifvarens distrikt, hafva vi för oss uppställt det spörsmålet, huruvida icke någon utväg kunde gifvas, hvarigenom häradsskrifvardistriktet, utan att tjänstemannens arbetsbörd öfver höfvan ökades, kunde svälla ut till samma omfattning som de ifrågasatta nya kronofogdedistriktet och enheten i fögderiförvaltningen sålunda bevaras.

Efter öfvervägande däraf hafva vi kommit till ett förslag i nu antydd riktning, hvilket vi i detta sammanhang tillåta oss underställa herr statsrådet.

Vi hafva därvid utgått från att kronofogden och häradsskrifvaren i ett vidgadtt fögderi skulle fortfarande såsom hittills gemensamt svara för uppbörd och räkenskap. Beträffande fögderiräkenskapen skulle således häradsskrifvaren allt framgent lämna material för räkningens debet och kronofogden för dess kredit. Men då häradsskrifvarna i sådana fögderier, som komma att innehålla mera än 50,000 invånare, antagits icke i öfrigt förmå att fullgöra och ansvara för hela den till deras tjänster hörande arbetsprestation, hafva vi tänkt oss, att ett reservationsanslag kunde utverkas för anställande, där Kungl. Maj:t funne sådant oundgängligt, af en eller flera extra häradsskrifvare, hvilka kunde tilldelas särskilda tjänstgöringsområden från ett eller flera fögderier samt, hvar inom det honom anvisade tjänstgöringsområde, på eget ansvar förrätta mantalsskrifning och debitering med flera här nedan vidare omförmälda bestyr. Mantalslängder och uppbördsbok skulle efter afslutandet öfverlämnas till vederbörande ordinarie häradsskrifvare, hvilken tillsammans med fogden hade att göra redo och räkning för hela fögderiet.

Den förnämsta fördelen af en sådan häradsskrifvarinstitution blefve den, att möjlighet bereddes till en jämnare reglering af den olika välgående arbetsbörd, som vid hvarje distriktsindelning måste uppkomma för skilda häradsskrifvare inom ett län. En viss rörlighet kunde ock beredas dessa extra häradsskrifvarsysslor. Möjlighet vore nämligen icke utesluten att, där ett fögderi genom t. ex. inkorporering af visst område med en närliggande stad undergått väsentlig folkmängdsminskning, under det att ett annat fögderis folkmängdstal under årens lopp betydligt vuxit, eller anledning eljest sig yppade, Kungl. Maj:t kunde utan rubbning af bestående indelning i öfrigt omreglera en extra häradsskrifvares tjänstgöringsområde, så att en lindring bereddes den eller de häradsskrifvare, som därpå funnes mest i behof.

Vi hafva föreställt oss, att de göromål, som borde anförtros de extra häradsskrifvarna, en hvar inom det honom anvisade område, skulle vara:

- 1:o) mantalsskrifning och komplettering af mantalslängderna;
- 2:o) upprättande af fastighetstaxeringslängder, jämlikt § 35 bevillningsförfordningen;
- 3:o) uträkning och införing i taxeringslängderna af vederbörliga bevillningsafgifter samt summering af taxeringslängderna enligt § 39 mom. 2 nämnda förfordning;
- 4:o) upprättande af afskrift af taxeringslängderna enligt samma lagrum mom. 4;
- 5:o) debitering och upprättande af särskild uppbördsbok med utskrifning af därpå grundade debetsedlar för hvarje särskild till området hörande fögderidel;

6:o) upprättande af vägfyrektalslängder jämlikt § 59 lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet enligt lydelsen i lagen den 20 juni 1905; samt

7:o) upprättande af inskrifningslistor jämlikt § 12 värnpliktslagen den 14 juni 1901 och § 5 inskrifningsförordningen.

Vid afvägandet af de extra häradsskrifvarnas tjänstgöringsområden lärer böra tillses, å ena sidan, att de icke göras större än att tjänstemannen i allmänhet skall kunna utan åtminstone annat än tillfälligt biträde ensam fullgöra arbetet, men att, å den andra, arbetsmängden dock blir fullt tillräcklig för beredande af jämn sysselsättning året om. Med hänsyn härtill hafva vi tänkt oss såsom lämpligt ett område med omkring 20,000 invånare.

Åt dylika extra häradsskrifvare borde enligt vår mening beredas något fördelaktigare aflöningsförmåner än dem, som tillkomma ordinarie landskontorist, så att, i händelse en sådan tjänsteman undfinge förordnande på en extra häradsskrifvarsyssla, han vore pliktig till sin vikarie afstå samtliga med landskontoristbefattningen förenade löneförmåner.

I sådant afseende hafva vi tänkt oss, att extra häradsskrifvare borde åtnjuta — förutom de på hans tjänstgöringsområde belöpande debetsedellösen, provisioner och expeditionslösen för bevis, som af honom utfärdas den tid vederbörliga handlingar finnas hos honom tillgängliga — *dels* andel efter folkmängden af det med den ordinarie häradsskrifvar-tjänsten förenade förvaltningsbidraget samt *dels* fast arvode till belopp af 1,700 kronor. Dessa aflöningsförmåner äro föreslagna under förutsättning, att förvaltningsbidraget till ordinarie häradsskrifvare kommer att utgå efter 150 kronor för hvarje fullt 5,000-tal invånare enligt nådiga propositionen n:r 71 till 1908 års riksdag.

Helt visst blefve ett förordnande på en efter dessa grunder inrättad extra häradsskrifvarsyssla begärlig för aspiranter till ordinarie häradsskrifvartjänst. Tillvaron af dylika extra häradsskrifvarbefattningar blefve ock utan tvifvel af obestriddigt gagn för utbildningen af häradsskrifvare, och erfarenheten om det sätt, hvarpå dessa extra sysslor af sina innehafvare förvaltas, komme förvisso att öfva ett nyttigt inflytande vid pröfningen af vederbörandes ansökningar till ordinarie häradsskrifvarbefattningar. Härtill kommer, att anordningen, såsom lätteligen torde inses, skulle medföra besparing för statsverket.»

För att underlätta öfversikten öfver de sakkunnigas förslag till indelning af de olika länen i fögderier och länsmansdistrikt hafva de uppgjort följande

Sammandrag.

		Nuvarande indelning.		Föreslagen indelning.	
		Fögderier.	Läns- mans- distrikt.	Fögderier.	Läns- mans- distrikt.
Stockholms	län	6	23	4	21
Uppsala	»	4	19	2	14
Södermanlands	»	4	12	2	12
Östergötlands	»	8	29	4	27
Jönköpings	»	6	23	3	20
Kronobergs	»	5	17	3	16
Kalmar	»	7	25	4	23
Gottlands	»	2	6	1	6
Blekinge	»	2	9	2	9
Kristianstads	»	4	23	4	23
Malmöhus	»	6	26	5	26
Hallands	»	4	11	2	11
Göteborgs och Bohus	»	5	21	4	21
Älfsborgs	»	6	29	5	28
Skaraborgs	»	7	27	4	24
Värmlands	»	7	19	5	19
Örebro	»	4	17	3	17
Västmanlands	»	4	16	2	13
Kopparbergs	»	6	35	4	31
Gäflborgs	»	4	29	3	28
Västernorrlands	»	6	30	5	30
Jämtlands	»	4	26	3	25
Västerbottens	»	3	26	3	25
Norrbottnens	»	4	18	4	18
Summa		118	516	81	487

Den af de sakkunniga ifrågasatta ändringen i kronofogdens tjänsteställning har af öfvervägande antalet länsstyrelser tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Därvid har dock, såvidt angår kronofogdens befrielse från att vara utmätningsman, Eders Kungl. Maj:ts befallnings-

Länsstyrelsernas och häradsskrifvarnas yttrandet.

hafvande i Stockholms län biträdt förslaget under förutsättning af kontrollens tillfredsställande ordnande. Äfven andra länsstyrelser hafva framhållit önskvärdheten af, att kronofogden erhöle en kontrollerande verksamhet.

Vissa af länsstyrelserna hafva medgifvit, att genom de ifrågasatta förändringarna lättad i arbetet för kronofogden skulle uppstå, under det att andra länsstyrelser ansett, att så icke skulle blifva förhållandet.

Förslaget om utvidgning af kronofogdarnas tjänstedistrikt har af flertalet länsstyrelser, om ock, såvidt angår några bland dem, endast med tvekan och med uttalande af vissa betänkligheter eller under närmare angifna förutsättningar, biträdts eller åtminstone icke afstyrkts. Därvid hafva dock vissa länsstyrelser, i hvad deras län beträffar, ansett utvidgningen ej kunna genomföras i den af de sakkunniga föreslagna omfattningen. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens och Norrbottens län hafva, hvar för sitt län, ånyo framhållit behovet af ytterligare ett fögderi i länet.

Hvad angår förslaget till indragning af vissa häradsskrifvartjänster och den däraf föranledda utvidgningen af ett antal häradsskrifvardistrikt, hafva flertalet häradsskrifvare — hvilket flertal blir relativt större, därest i beräkning tagas endast sådana häradsskrifvare, hvilkas distrikt beröras af förslaget — uttalat sig emot distriktsutvidgningen. De, som tillstyrkt eller icke motsatt sig utvidgningen, hafva med få undantag gjort det under förutsättning att häradsskrifvarna i de mest betungade distrikten bereddes lättad i sitt arbete genom inrättandet af det föreslagna extra häradsskrifvarinstitutet, eller ock att de erhöle förvaltningsbidrag tillräckligt att lämna tillgång till skäligt arvode åt nödiga tjänstebiträden, eller finge hos sig anställda ett eller två af statsmedel aflönade biträden.

Af länsstyrelserna hafva till förmån för den föreslagna utvidgningen af häradsskrifvardistrikt uttalat sig, obetingadt eller under vissa förutsättningar, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands, Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus, Älfsborgs, Örebro, Gäfleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län, den sistnämnda dock med tvekan. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings, Kalmar och Västmanlands län hafva ansett en utvidgning möjlig, dock ej i den af de sakkunniga ifrågasatta omfattning. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län har väl funnit det mest tilltalande, om länet indelades i tre häradsskrifvardistrikt, men har dock icke haft någon allvarsam anmärkning mot distriktens reducering i enlighet med de

sakkunnigas förslag. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län, som ej synes haft något att erinra mot förslaget principer, har emellertid ansett förhållandena ej medgifva indragning af någon häradsskrifvartjänst inom detta län, därvid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock tillagt, att, om likväl en minskning ansåges böra genomföras, det ju icke vore omöjligt att vidtaga reduktionen på det af de sakkunniga föreslagna sättet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Gottlands, Blekinge, Skaraborgs, Värmlands och Kopparbergs län hafva motsatt sig förslaget eller åtminstone däremot uttalat starka betänkligheter. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län har återupptagit frågan om inrättandet af ytterligare en häradsskrifvartjänst. Huruvida Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län tänkt sig en liknande tjänst utöfver det af de sakkunniga föreslagna antalet, framgår ej tydligen af dess yttrande.

Det af de sakkunniga framställda förslaget om inrättandet af extra häradsskrifvarbefattningar har i allmänhet mötts med ogillande. Af de häradsskrifvare, som yttrat sig i ärendet, har omkring en fjärdedel — stundom endast motvilligt eller såsom ett alternativ — biträdt eller åtminstone ej motsatt sig förslaget. Äfven om hänsyn tages allenast till häradsskrifvarna i sådana fögderier, hvilka redan innehålla mer än 50,000 invånare eller enligt förslaget skulle helt eller delvis ingå i dylika distrikt, har en jämförelsevis ringa minoritet understödt förslaget.

Af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva 18 mer eller mindre kraftigt motsatt sig sistnämnda förslag, därvid vissa befallningshafvande uttalat den mening, att en fördelaktigare anordning vore att åt häradsskrifvarna i de mera betungade distrikten anvisades tillräckliga förvaltningsbidrag eller — såsom två bland dem föreslagit — att hos sådana häradsskrifvare anställdes af statsmedel aflönade biträden. Bland de 6 befallningshafvande, som biträdt förslaget, hafva synbarligen tre — de i Kalmar, Gottlands och Jämtlands län, och måhända äfven en fjärde, länsstyrelsen i Gäfleborgs län, ehuru sådant ej med tydlighet framgår af dess yttrande — endast motvilligt gått med därpå, och allenast en, den i Kristianstads län, framhållit den föreslagna anordningens lämplighet.

Kammarkollegium och statskontoret hafva, beträffande sin egen uppfattning i ärendet, inskränkt sig till de delar däraf, som gifvit ämbetsverken anledning till särskildt yttrande; och som detta yttrande dels innefattar ett principuttalande och dels äfven redogör i samman-

Ämbetsver-
kensutlåtande
öfver de sak-
kunnigas
P. M.

trängd form för det hufvudsakliga af hvad länsstyrelser och öfriga lokala myndigheter haft att erinra i afseende på de sakkunnigas förslag, anser jag mig böra i dess helhet återgifva detta ämbetsverkens yttrande, så lydande:

»Såsom ostridigt torde väl få anses, att den arbetsbörda, som i ett fögderi åligger häradskrifvaren, i regeln är drygare än den, som påhvilar kronofogden. Då man vid de förslag rörande fögderiernas omreglering, som föregått det nu föreliggande, sökt bestämma lämpliga omfattningen af de för kronofogde och häradskrifvare gemensamma tjänstedistriktet, torde man hafva sträfvat efter att skapa distrikt af sådan storlek, att å ena sidan kronofogden däri skulle hafva full sysselsättning, men å andra sidan häradskrifvaren ej blifva öfver höfvan betungad af arbete.

De sakkunnigas förslag åter har till syftemål att, med uteslutande hänsyn tagen till omfattningen af kronofogdens arbete, reducera fögderiernas antal så långt denna hänsyn medgäfvit. De sålunda tänkta distriktet hafva de sakkunniga funnit skola blifva allt för betungande för häradskrifvarna, hvarför de, för att ändock kunna genomföra reduceringen, utan att bortkasta den förmån, som låge i fögderiförvaltningens enhet genom kronofogde- och häradskrifvardistriktets sammanfallande, framlagt sitt förslag om inrättande enligt närmare angifna grunder af extra häradskrifvarbefattningar.

Om man nu anser riktigt, att omfattningen af det kronofogden åliggande arbetet bör vara ensamt normerande för fögderiernas storlek, torde antalet af *kronofogdarnas tjänstedistrikt* — helst för det fall den af de sakkunniga föreslagna ändringen i kronofogdarnas tjänsteställning komme att, på sätt de sakkunniga ansett och flera af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande medgifvit, medföra lättnad i kronofogdarnas arbete — utan någon mera afsevärd olägenhet kunna förminskas i det närmaste till det af de sakkunniga ifrågasatta.

Gifvetvis vore det, för bibehållandet af enheten i fögderiförvaltningen, önskvärdt, att häradskrifvarnas tjänstedistrikt sammanföle med kronofogdarnas. I detta senare hänseende torde dock få erinras, huru som åtskilliga bland Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande uttalat den mening, att det icke numera kunde anses föreligga behof af att dessa båda tjänsteområden sammanföle, därvid af vissa befallningshafvande framhållits, att den enda mera framträdande olägenheten af de icke sammanfallande tjänsteområdena utan svårighet kunde undvikas därigenom, att kronofogden ålades upprättandet af specialräkningen och öfriga räkningar för hela fögderiet.

Det synes ämbetsverken tydligt, och är ju äfven af de sakkunniga förutsatt, att, om man skulle bestämma omfattningen af *häradsskrifvarnas tjänstedistrikt* med hänsyn uteslutande till beskaffenheten och mängden af det häradsskrifvaren åliggande arbetet, hvilket ju erkänts vara drygare än kronofogdens, dessa distrikt skulle blifva till omfattningen mindre än kronofogdarnas och följaktligen till antalet större.

Om sålunda häradsskrifvardistrikten, när man är oförhindrad att bestämma deras omfattning efter rationella grunder, ej skulle blifva sammanfallande med kronofogdedistriktet, men det å andra sidan måste erkännas såsom önskvärdt att så emellertid kunde ske, framställer sig till besvarande det af de sakkunniga till skärskådan upptagna spörsmålet, huruvida icke någon utväg kunde gifvas, hvarigenom häradsskrifvardistriktet, utan att tjänstemannens börda öfver höfvan ökades, kunde svälla ut till samma omfattning som de ifrågasatta nya kronofogdedistriktet.

Den i sådant ändamål föreslagna anordningen med extra häradsskrifvare erbjuder väl enligt ämbetsverkens mening vissa fördelar, men skulle å andra sidan komma att medföra åtskilliga synnerligen beaktansvärda olägenheter.

Ämbetsverken tillåta sig här upptaga hufvudinnehållet i de erinringar, som mot denna anordning framställts å Eders Kungl. Maj:ts befällningshafvandes och häradsskrifvarnas sida. Anordningen skulle blifva till olägenhet och ofta till obehag icke blott för den ordinarie och den extra häradsskrifvaren utan äfven för myndigheter och allmänheten. För att kunna verkställa de honom åliggande arbetena måste den extra häradsskrifvaren året om äga tillgång till samtliga de handlingar, som afsåge hans område; men då vissa arbeten beträffande berörda område syntes vara förbehållna den ordinarie häradsskrifvaren, hade äfven denne behof af nästan ständigt tillgång till samma handlingar. Myndigheter och allmänhet måste för erhållande af bevis och upplysningar i afseende å samma område vända sig än till den ene än till den andre tjänstemannen, och då man ej på förhand kunde veta, hos hvilkendera de handlingar, som behöfdes för bevisets eller upplysningens lämnande, för tillfället förvarades, stannade man ofta i villrådighet, till hvilkendera man hade att för ändamålet hänvända sig. Anordningen skulle hafva till följd, att den ordinarie häradsskrifvaren blefve främmande för vissa delar af sitt distrikt, äfvensom medföra en betänkelig rubbning i enheten och kontinuiteten i fögderiförvaltningen, helst sannolikt vore, att de extra befattningshafvarna jämförelsevis ofta

ombyttes. Lindringen i den ordinaries arbetsbörda blefve i själfva verket icke så väsentlig. Anordningen, som innebure ombildande af en stor del af den ordinarie häradsskrifvarkåren till en extra tjänstemannaklass med nästan enahanda åliggande som de ordinarie, men med väsentligt lägre aflöning, ginge i rak strid med de principer, som under senare tider följts vid ordnandet af arbetsförhållandena inom statens verk. Här vore nämligen ej fråga om att fylla ett tillfälligt behof af arbetshjäl, utan om att i ganska stor utsträckning anställa extra tjänstemän för utförande af ordinarie tjänstegöromål eller till och med för uppehållande af tjänstebefattning, som ansetts icke kunna undvaras.

De sålunda framställda betänkligheterna mot den ifrågasatta extra häradsskrifvarinstitutionen dela ämbetsverken till fullo, och anse ämbetsverken olägenheterna af anordningen vara af så framträdande beskaffenhet, att de enligt ämbetsverkens åsikt öfverväga icke blott de fördelar, som anordningen, enligt hvad förut antydts, onekligen innebär, utan äfven olägenheterna däraf, att kronofogdens och häradsskrifvarens tjänstedistrikt icke skulle komma att sammanfalla. Ämbetsverken kunna därför icke annat än afstyrka förslaget i denna del. Härtill finna sig ämbetsverken hafva desto större skäl, som ämbetsverken, hvilka förmoda, att det icke skulle dröja länge efter dylika befattningars inrättande, förr än kraf på deras öfverförande å ordinarie stat skulle framställas, anse slika kraf icke i längden kunna tillbakavisas.

Att utan vidare låta häradsskrifvardistrikten svälla ut till samma omfattning som de föreslagna kronofogdedistriktet möter uppenbarligen äfven betänkligheter.

Ämbetsverken få i sådant afseende erinra om hvad å häradsskrifvarnas och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes sida härutinnan anförts. Häradsskrifvarna i de större distriktet vore, har det sålunda sagts, så öfverhopade af arbete, att de måste hafva ett eller flera ständiga biträden och vissa delar af året ett flertal tillfälliga. Äfven i de mindre distriktet måste anlitas hjälp af mer eller mindre tillfällig beskaffenhet; stundom nödgades häradsskrifvaren äfven här att hafva fast anställdt biträde. En stor del af häradsskrifvarens åligganden vore väl af den enkla beskaffenhet, att tjänstebiträde kunde i vidsträckt mån anlitas, men det måste dock sörjas för, att häradsskrifvarens arbetsbörda ej blefve större, än att han hunne ägna nödig tillsyn åt det arbete, för hvars riktighet han vore såsom tjänsteman ansvarig. Ett motsatt förhållande innebure en betänklig olägenhet. Vid bestämmandet af di-

striktens storlek måste hänsyn tagas till att debiteringsarbetet och äfven andra bestyr numera blifvit till tiden starkt koncentrerade. Forcering af det viktiga debiteringsarbetet medförde fara för arbetsresultatets pålitlighet. Därför vore distrikten i riket redan flerstädes tillräckligt stora, och några af dem borde snarare minskas än ökas. En mera allmän förstoring af distrikten i den af de sakkunniga angifna riktning skulle medföra stor risk för att häradsskrifvargöromålen icke blefve på tillfredsställande sätt utförda. Därest det hvilande rösträttsförslaget antoges, förmodades en betydande arbetstillökning komma att tillföras häradsskrifvarna i och för uppgörandet af röstlängderna, ett arbete, som med hänsyn till sin vikt måste utföras af häradsskrifvaren själf eller under hans noggranna kontroll, och med hvilket därjämte komme att följa den svårigheten, att det skulle till väsentligaste delen verkställas under den tid häradsskrifvarens arbete med taxeringslängderna vore som brådst.

Åtskilligt af hvad sålunda anförts synes ämbetsverken vara förtjänt af beaktande; och torde det få anses såsom en riktig grundsats, att häradsskrifvarnas distrikt lämpligen ej böra göras större än att häradsskrifvaren kan själf utföra eller åtminstone på fullt betryggande sätt öfvervaka utförandet af alla viktigare och mera hufvudsakliga delar af det honom åliggande arbetet.

Ämbetsverken, som icke hafva någon mer vägende anmärkning mot det af de sakkunnige framställda förslaget i afseende å förändringen i kronofogdens tjänsteställning, därvid ämbetsverken dock anse den af vissa bland Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordade bestämmelsen därom, att kronofogden bör åläggas kontroll å länsmännen i dessas egenskap af utmätningsmän, vara välbetänkt, få på grund af det anförda uttala den mening, att, därest frågan om fögderiförvaltningens organisation af något skäl icke finnes böra lösas i enlighet med det af Eders Kungl. Maj:t till sist förliden riksdag i nådig proposition n:r 71 framlagda förslaget — en lösning, som, ur rent administrativ synpunkt sedt, väl blefve den mest tillfredsställande — en omreglering af de nuvarande fögderierna lämpligen bör ske sålunda, att kronofogdarnas distrikt bestämmas i nära öfverensstämmelse med de sakkunnigas förslag och häradsskrifvarnas till ungefär det i förberörda nådiga proposition föreslagna; och torde någon erinran icke vara att göra mot det af vissa länsstyrelser framställda förslaget därom, att kronofogden skulle åläggas upprätta specialräkningen för fögderiet. Då ämbetsverken, på sätt af den följande redogörelsen framgår, dels, hvad kronofogdedistriktet beträffar, funnit sig, å ena sidan, förhindrade att förorda

tre af de föreslagna indragningarna och, å den andra, föranlåtna att vidhålla sin i utlåtande den 9 februari 1907 uttalade åsikt om behovet af två nya fögderier, dels, så vidt häradsskrifvardistrikten angår, vid öfvervägande af hvad i detta ärende förekommit, ansett sig kunna tillstyrka bifall till två af ämbetsverken förut icke till behandling förefädda förslag till indragning af häradsskrifvarbefattningar, skulle alltså kronofogdedistriktet, hvilka fortfarande torde böra benämnas fögderier, blifva 86 och häradsskrifvardistriktet 105 eller, om länsmännens i nuvarande lappmarksfögderiet befattning med mantalsskrifningen skulle upphöra och följaktligen antalet häradsskrifvare här böra blifva lika med antalet kronofogdar, 106.

Då det torde åligga ämbetsverken att uttala sin uppfattning i fråga om lämpligaste sättet för fögderiernas omreglering jämväl för det fall, att Eders Kungl. Maj:t emellertid skulle finna af förhållandena påkalladt, icke blott att kronofogdarnas antal i förut angifven omfattning inskränkes, utan äfven att, för bevarande af enheten i fögderiförvaltningen, häradsskrifvarnas tjänstedistrikt nedbringas till samma antal som kronofogdarnas, få ämbetsverken anföra, att ämbetsverken icke heller för sådan händelse anse sig kunna tillstyrka införandet af extra häradsskrifvarinstitutionen, hvarigenom ju, utom annat, berörda enhet i själfva verket skulle gå förlorad, utan att ämbetsverken för nämnda fall anse det lämpligare att — i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad vissa af de i ärendet hörda vederbörande föreslagit — i de mera betungade fögderierna, vare sig drygheten i arbetet är beroende på hög folkmängd eller på andra särskilda omständigheter, skall finnas fast anställdt biträde emot visst bestämdt arvode, hvilket icke torde böra understiga 2,000 kronor och som lämpligen bör utgå på sådant sätt, att af det häradsskrifvaren anvisade förvaltningsbidraget hälften skall tillfalla biträdet samt återstoden utgå af ett för ändamålet anvisadt förslagsanslag.

I detta sammanhang torde ämbetsverken få påpeka, hurusom hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och häradsskrifvarna olika meningar gjort sig gällande i fråga om, när ett häradsskrifvardistrikt må kunna anses hafva uppnått den storlek, att det vore att hänföra till de mera betungade. Gifvetvis inverka härutinnan, såsom äfven framhållits, andra omständigheter än folkmängd och areal, såsom antalet socknar, kommunikationernas beskaffenhet, förekomsten af industriell verksamhet, graden af utvecklingsmöjligheterna i orten, mängden af själfständiga jordbruksfastigheter med mera. Hvad folkmängden beträffar, torde knappast kunna förnekas, att redan i distrikt med 40,000

invånare häradskrifvarens arbetsböda i allmänhet torde vara af den omfattning, att behof af ständigt, till häradskrifvartjänst kompetent biträde gör sig gällande.

Såsom en måhända icke förkastlig medelväg skulle emellertid kunna tänkas en sådan jämkning mellan kronofogdarnas och häradskrifvarnas tjänstedistrikt, att förutom de tre fögderier, hvilkas indragning ämbetsverken, på sätt ofvan omförmälts, icke kunnat tillstyrka, ytterligare de fögderier skulle bibehållas, i fråga om hvilka lämpligheten af indragningen kan i mera afsevärd mån blifva föremål för tvekan. Detta skulle vara förhållandet med ett fögderi i hvartera af Södermanlands, Skaraborgs, Värmlands, Örebro och Västmanlands län, hvarigenom de gemensamma tjänstedistriktens antal skulle blifva 91, i hvilka häradskrifvaren skulle kunna tänkas icke vara urståndsatt att ombesörja det honom åliggande arbetet utan det i det föregående ifrågasatta, delvis med statsmedel direkt aflönade biträdet och likaledes utan den af vissa vederbörande fordrade ökningen i förvaltningsbidraget.

För genomförandet af häradskrifvardistriktens utvidgning synes en nödvändig förutsättning vara, att § 1 i gällande mantalsskrifningsföreläggning erhåller förändrad lydelse. I vissa af de föreslagna nya distrikten, såsom det å Gottland med dess 92 mantalsskrifningsdistrikt, för hvilka mantalsskrifningen uppgifvits taga en tid af tillsammans 43 dagar, och två inom Skaraborgs län med hvartera 77 mantalsskrifningsdistrikt, lär det uppenbarligen kunna blifva omöjligt för häradskrifvaren att under den för mantalsskrifningen bestämda tid af 1 $\frac{1}{2}$ månad — som innehåller 38 arbetsdagar — medhinna mantalsskrifningen, om nämligen hvarje kommun håller på sin genom nämnda paragraf tillförsäkrade rätt, att mantalsskrifningen skall försiggå inom distriktet. Paragrafen torde därför böra erhålla sådan förändrad lydelse, att undantag från bestämmelsen om mantalsskrifningens förrättande inom distriktet kan af Konungens befallningshafvande medgifvas, där sådant prövas nödigt.»

Slutligen hafva ämbetsverken med utförlig motivering redogjort för de fall, då ämbetsverken, på sätt ofvan anförts, ansett sig föranlåtna att frångå, beträffande häradskrifvardistriktet, förberörda nådiga proposition och, i afseende å kronofogdedistriktet, de sakkunnigas förslag. Sålunda hafva ämbetsverken förordat indragning af en utaf häradskrifvartjänsterna å Kalmar läns fastland och ansett sig ej hafva något att erinra mot indragning af en häradskrifvartjänst i Jämtlands län; hvaremot ämbetsverken i strid mot de sakkunnigas förslag ansett, att indragning af kronofogdetjänster icke borde äga rum i Gäfleborgs län,

ej heller i Jönköpings län utöfver 4 och i Kopparbergs utöfver 5. Tillika hafva ämbetsverken förordat, att de tidigare väckta och i nådiga propositionen n:r 71 till 1908 års riksdag upptagna förslagen om inrättande af ännu ett fögderi i hvartera af Västerbottens och Norrbottens län måtte vinna afseende.

Sveriges häradsskrifvarförening.

I detta sammanhang ber jag få nämna, att »Sveriges häradsskrifvarförening» uti en den 2 december 1908 till civildepartementet ingifven skrift uttalat, bland annat, att häradsskrifvare i fögderier med större folkmängd än högst 35,000 invånare icke kunde utföra och i detalj kontrollera allt till tjänsten hörande arbete, och att detta framdeles syntes blifva ännu svårare, när måhända en ny arbetsbörda pålægges i och med upprättande af röstlängder till riksdagsmannaval. Ett fögderi af nyss angifven storlek borde anses såsom ett normalfögderi, hvilket icke utan tvingande skäl kunde förstoras. Ett större fögderi kunde ej af en häradsskrifvare ordentligen skötas utan anlitan af flera tjänstebiträden, af hvilka minst ett måste innehafva full kompetens att på egen hand utföra och äfven deltaga i kontrollen öfver alla till tjänsten hörande arbeten. Anställandet af sådana biträden kräde emellertid en kostnad, som ej stode i rimlig proportion till den för häradsskrifvarna vid 1908 års riksdag föreslagna lönestat. En nödvändig förutsättning för genomförande af de sakkunnigas förslag vore därför, dels att häradsskrifvarna beviljades ett tillräckligt förvaltningsbidrag af minst 250 kronor för hvarje påbörjad 5,000-tal invånare i fögderiet, dels att en betydlig minskning i antalet förrättningsställen för mantalsskrifningarna infördes.

Departementschefen.
Kronofogdetjänsterna.

Jag har i det föregående sökt att i allmänna drag uppvisa, att det ofta uttalade önskemålet af kronofogdetjänsternas indragning och bestyrens öfverflyttande å länsmännen ingalunda kan realiseras med besparing för statsverket; att en högeligen viktig och hela året om fortgående verksamhet hos kronofogden, nämligen uppbörden, väl skulle kunna anförtros åt länsmännen, men icke samtidigt med kronofogdens alla öfriga skrifgöromål tillåta länsmännen utöfvandet af deras öfriga verksamhet för åklagarkallets och polisskyddets upprätthållande m. m., och att i hvarje fall kontroll och bokföring hos länsstyrelserna, när uppbördsmännens antal flerdubblades, skulle kräva ökade kostnader och möta andra hinder; att länsmännens öfvertagande af kronofogdens mångfaldiga göromål och särskildt af uppbördsförvaltningen med säkerhet kräde anställandet af särskilda polismän till ett betydande antal, hvilket alltså innebure, att tjänstemännens benämning väl förändrades, men

knappast deras ställning inom förvaltningen; att en för administrationen synnerligen viktig synpunkt, nämligen öfvervakandet och kontrollen öfver alla enskildheter icke kunde omedelbart från länsstyrelserna tillgodoses, utan att denna med nödvändighet kräfde ett led i förvaltningen emellan länsstyrelserna och länsmännen; samt att Eders Kungl. Maj:t genom kungörelsen den 4 december 1908 om obligatorisk direkt skriftväxling redan sökt verka för införande af all möjlig förenkling inom administrationen och för undanröjandet af det med skäl öfverklagade mångskrifveriet, ett mål, som väl äfven får anses vara åsyftadt och främjadt jämväl genom nådiga cirkuläret den 22 mars 1907 angående förenkling af expeditionsformerna m. m.

Jag tillåter mig i detta sammanhang erinra om hvad jag yttrade i mitt anförande till statsrådsprotokollet den 21 februari 1908 vid föredragning af frågan om landtstatens lönereglering, nämligen att, ehuru det knappast kunde förnekas, att ju icke en förskjutning af arbetena ägt rum inom det tjänstområde, som vore för kronofogde och länsman gemensamt, så att en del af de dem åliggande bestyr kommit att nästan uteslutande hvila å länsmännen, det dock syntes mig möta ganska stora vanskligheter vid att skarpt precisera, hvilka göromål skulle enbart tillhöra kronofogden och hvilka skulle uteslutande af länsmännen förrättas. Redan det, att kronofogdens distrikt vore så ofantligt mycket mera omfattande, verkade med nödvändighet, att hans befattning till väsentliga delar blefve öfvervakande, och det vore i mångt fall meningslöst, att kronofogden personligen skulle verkställa bestyr, dem länsmännen med vida mindre besvär och tidsuppoftning lika väl besörjde. — Men genom den reform, hvartill jag strax skall komma och som afser, att utmätningsärendena i allmänhet skola skiljas från kronofogden för att läggas å länsmännen med eget ansvar, åsyftar jag emellertid att i ett högst viktigt och omfattande förvaltningsområde verkligen införa en skarp åtskillnad emellan kronofogdens och länsmannens hittills i mångt och mycket sammanfallande tjänstbestyr. Och att såväl kronofogden som länsmännen kunna — med undantag för den egentliga uppborlden — taga omedelbar befattning med en del af de mångfaldiga förvaltningsbestyren, detta anser jag så långt ifrån vara ett ondt, som bör undanröjas, att jag fast hellre finner det innefatta en styrka i organisationen, som statsförvaltningen knappast kan undvara. Nog högt kan man, enligt min åsikt, icke skatta gagnet däraf, att i en brådskande och viktig tjänstangelägenhet det inom länsmannens tjänstedistrikt finnes en annan befogad tjänsteman och därtill med högre kvalifikation, som genast kan ingripa. Jag behöfver härvid icke tänka uteslutande

på polis- och åklagarkallet utan äfven på åtskilliga andra områden af förvaltningen.

En omständighet, som icke heller får förbises i fråga om kronofogdens betydelse för administrationen och hvilken jag icke förut berört, är den obestridliga fördel, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har att i honom äga tillgång till ett tjänstorgan, som lämpligen bör anlitas för större menigheters hörande i viktiga samhällsangelägenheter samt för sådana frågor beredning inom orterna, uppgifter, dem länsmännen visserligen icke alltid, bland annat, på grund af deras distrikts begränsning kunna fylla.

Exekutions-
väsendet.

Enligt gällande utsökningslag är kronofogde, hvar inom sitt tjänstgöringsområde, utmättningsman å landet, hvilken har att fullgöra hvad öfverexekutor förordnar, verkställa dom samt i vissa fall utan föreskrift af annan myndighet förrätta utmätning. Kronofogde äger emellertid att för bestämdt fall till utmättningsman i sitt ställe sätta länsman eller annan man, som af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande är antagen; dock svarar vid utmätning kronofogden själf för redovisningen och för skada, som kan uppkomma af utmättningsmannens fel eller försummelse. Kronofogde må ej åt annan uppdraga försäljning af fast egendom eller af fartyg, som i 92 § utsökningslagen sägs, ej heller fördelning af köpe-skillning för fast egendom eller för lös egendom i vissa fall. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande äger för bestämdt fall eller inom visst område förordna länsman eller annan lämplig person att på eget ansvar i kronofogdens ställe vara utmättningsman.

Af infortrade uppgifter från rikets samtliga län har jag visserligen inhämtat, att under år 1907 länsmännen förrättat de allra flesta utmätningar å landet. Det vore dock mycket kortsynt, om man föreställde sig, att kronofogden vid sådant förhållande varit utan betydelse för exekutionsväsendet. Oafsedt det ansvar, han personligen burit för ärendenas jämna gång och för redovisningen, har hans dagbok och det sätt, hvarpå den förts — ett arbete, som inom större fögderier måste anses synnerligen kräfvande och i hvarje fall fordrar mycken omsorg och vaksamhet — inför Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande utgjort en högst viktig kontroll öfver utsökningsväsendets handhavande.

Men detta oaktadt och då det här gäller att söka åstadkomma all den begränsning af aflöningsstaten, som är möjlig, har jag ansett mig kunna såsom en förutsättning för en ytterligare indragning af kronofogdetjänster och följaktligen kronofogdedistriktens utvidgning föreslå den högst väsentliga reform, att hela exekutionsväsendet, utom för så vidt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande finner undantagsvis af

nöden att anlita kronofogden i utmätningsärende, eller fråga är om försäljning af fast egendom eller af fartyg, som i 92 § utsökningslagen sägs, skulle öfverflyttas på länsmännen under eget ansvar. Därmed synes naturligen böra följa ej allenast, på sätt de sakkunniga framhållit, att statens garanti enligt lagen den 10 juli 1899 om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakas af ämbets- eller tjänsteman, bringas att omfatta medel, dem länsmannen såsom utmätningssman har om händer, utan ock att till länsmannen såsom utmätningssman utsträckes föreskriften om årlig inventering enligt förordningen den 10 juli 1899, äfvensom att länsmannen i sin nu nämnda egenskap får till tjänsteäliggande att föra dagbok i utsökningsmål och sådan dagbok, som i 10 § af förordningen den 12 juli 1878 är för stadsfogde föreskrifven i fråga om uppboärsrestantier. Det har nämligen synts mig ej allenast följdriktigt utan ock eljest lämpligt, att länsmannen får fungera såsom utmätningssman äfven beträffande indrifningen af de uppboärsrestantier och öfriga afgifter, som uppräknas i förordningen angående förändrade föreskrifter om utmätning för krono- och kommunalutskylder, allmänna afgifter m. m. den 12 juli 1878, äfvensom af böter, med rätt för länsmannen såsom nu att på eget ansvar uppdraga åt fjärdigsman att förrätta utmätning af lös egendom. Kronofogdens *redogörarställning* skulle däremot bibehållas ej allenast beträffande kronoutskyldsrestantier och böter utan ock i fråga om indrifning af de å uppboärsstämma oguldna kommunalutskylder, vägskattemedel, i det fall att dessa lika med kommunalutskylder indrifvas och redovisas, samt församlingsavgifter till prästerskapet. De kommunala uppboärsmännen skulle således fortfarande hafva att med sin framställning om indrifning af uppboärsresterna vända sig till kronofogden, hvilken i hittills gällande ordning borde låta genom utmätningssmän, inom eller utom fögderiet, i hvarje fall medelst direkt skriftväxling, besörja indrifningen och för densamma redovisa; kronofogden obetaget att, liksom länsmännen, omedelbart inom sitt fögderi anlita fjärdigsman om indrifningen, i hvilket fall kronofogden skulle anses som utmätningssman och bära det med sådan ställning förenade ansvar. Af det föregående följer ock, att statens ansvarighet enligt den först åberopade författningen af den 10 juli 1899 skulle fortfarande gälla i fråga om kronofogden såsom utmätningssman. — En förändring i ofvan antydd riktning synes mig icke allenast öfverensstämma med rådande praxis, enligt hvilken, på sätt jag förut uppvisat, kronofogdarna redan nu i stor omfattning öfverlämna åt länsmännen att på kronofogdens ansvar verkställa utmätningar, utan reformen är äfven, enligt min uppfattning, ägnad att tillmötesgå det rätt allmänt uttalade önskemålet af exekutions-

kostnadernas nedbringande. I hvarje fall har jag icke utan denna reform ansett mig kunna tillstyrka Eders Kungl. Maj:t att hos Riksdagen föreslå den högst betydande reduktion af fögderiernas antal och den därmed förbundna utvidgning af deras distrikt, hvilken jag i det följande ämnar förelägga Eders Kungl. Maj:t.

Måhända frågar man sig, huruvida vid genomförande af nu berörda reform kronofogden framdeles får någon betydelse i afseende på exekutionsväsendet. Därutinnan anser jag mig allra först böra ånyo erinra därom, att kronofogden skulle fortfarande vara utmättningsman i det fall, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande undantagsvis finner af nöden att därom anlita honom, eller fråga är om försäljning af utmätt fast egendom eller af fartyg enligt hvad i 92 § utsökningslagen sägs. Och vidare vill jag framhålla, att enkannerligen i län med ett större antal länsmän, men äfven där länsmännens antal är relativt litet, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande svårigen skall kunna effektivt kontrollera länsmännens utmättningsmannaverksamhet utan biträde af ett tjänstorgan emellan länsstyrelsen och länsmännen. Slutligen läser den verkligt sakkunniga instämman däri, att det är till synnerlig fördel för länsmännen att i sin nämnda verksamhet kunna påräkna kronofogden såsom rådgifvande förman.

Hos chefen för justitiedepartementet har jag gjort framställning om utarbetande af förslag till de lagändringar, som kunna betingas af en reform i den riktning jag nu angifvit. Enligt hvad nämnda departementschef meddelat, torde förslag i ämnet komma att föreläggas årets Riksdag.

Med iakttagande af hvad jag sålunda beträffande kronofogdarnas förändrade ställning anfört inses lätt, att, om man undantar uppbördsväsendet, kronofogdens tjänsteuppgifter för framtiden komma att mera än förr blifva hufvudsakligen öfvervakande. Men hvar och en med administrationsfrågor någorlunda förtrogen person bör utan svårighet finna, såsom jag förut antydt, att kronofogdens funktion i detta hänseende är mycket viktig. Styrelserna för föreningarna »Sveriges kronofogdar» och »Sveriges kronolänsmän», hvilka haft tillfälle att taga kännedom om de sakkunnigas promemoria i ämnet, hafva hos mig gifvit tillkänna, att de för sin del icke funnit något att erinra emot de sakkunnigas förslag och att styrelserna därför enhälligt uttalat sin anslutning till detsamma.

Antal
kronofogdar.

De sakkunniga hafva med förut angifna synpunkter för ögonen ansett sig kunna föreslå, att kronofogdetjänsterna från nuvarande antalet

118 inskränkas till 81, såsom framgår af det sammandrag jag förut i detta mitt yttrande återgifvit. Emellertid anser jag mig icke kunna medverka till fastställandet af en fullt så låg siffra, utan håller före, att därutöfver ett fögderi bör bibehållas i Jönköpings, ett i Kopparbergs och ett i Gäfleborgs län.

De bestämmande skälen för mitt ifrågavarande förslag äro hufvudsakligen desamma, som anförts af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och ämbetsverken. Hvad Jönköpings län angår, blifva sålunda två af de föreslagna tre fögderierna för stora till areal och folkmängd. Befolkningen är mycket rörlig, hvilket ökar handräckningsärendenas börda, och kommunernas antal för stort för att uppbördsresorna skulle kunna medhinnas inom lagbestämd tid. Det föreslagna Östbo med flera härads fögderi blefve för invånarna i det vidsträckta Mo härad mycket obekvämt, och slutligen företer länet, inom hvilket finnes en framåtgående industri, den för södra och mellersta Sverige mera ovanliga bilden af en jämväl under senare år å landsbygden ständigt växande folkmängd.

Vidkommande Kopparbergs län har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande på det bestämdaste afstyrkt bifall till de sakkunnigas förslag och särskildt förklarat sig icke under några förhållanden kunna taga på sitt ansvar att förorda uppdelning af Nedan-Siljans fögderi på angränsande distrikt, till stöd hvarför åberopats dels en betydande industri och stadigt växande folkmängd, dels arealförhållanden och den långt vidsträckta jordstyckningen. Särskildt hafva ämbetsverken erinrat, att folkökningen å länets landsbygd under 17 år från och med år 1890 utgjort mera än 14 procent.

Hvad angår Gäfleborgs län, befinner sig detta i mycket kraftig utveckling och folkmängden är stadd i jämn och liflig ökning, motsvarande under åren 1890—1907 mera än 19 procent. Fortsätter denna ökning som hittills, torde, såsom ock ämbetsverken påpekat, ej kunna undvikas, att arbetet snart nog blifver tjänstinnehafvarna öfvermåktigt och en delning af fögderierna oundviklig. Någon utvidgning kan därför ej af mig tillrådas. Snarare kan tänkas som en nödvändighet att dela Gästriklands fögderi, hvarest folkökningen öfverstiger 31 % under nyss nämnda år och folkmängden nu utgör 68,398.

Antalet kronofogdar skulle således blifva 84, fördelade på länen såsom föreslaget är, med iakttagande af att antalet i hvarje af de tre sistnämnda länen ökas med ett. Indragningen afser sålunda 34 kronofogdeplatser af de nu på stat uppförda 118. Väl anse Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens och Norrbottens län, att därutöfver

en kronofogde ytterligare bort anställas i hvardera af nämnda län, och jag erkänner, att arealen och de stora afstånden tala mycket därför; men jag har dock, företrädesvis med hänsyn till det begränsade folk-mängdstal, som ännu i dessa län förefinnes, trots, att man tillsvidare kan låta anstå med ökning af fögderiförvaltningspersonalen därstädes.

Däremot anser jag mig böra fästa uppmärksamheten därpå, att, om ifrågasatt öfverflyttning till Stockholms stad af Brännkyrka, Nacka, Solna, Lidingö och Bromma socknar kommer att genomföras, ett fögderi inom Stockholms län bör kunna indragas.

Härads-
skrifvar-
tjänsterna.

Hvad härefter angår häradsskrifvardistrikt, ligger det i sakens natur, företrädesvis med hänsyn till uppbörds-, redovisnings- och beskattningstväsandet, att det vore önskvärdt, om dessa distrikt kunde sammanfalla med kronofogdarnas och antalet af bägge tjänsterna fortfarande blifva detsamma. Men en hvar, som är med förhållandena någorlunda förtrogen, inser utan svårighet, att häradsskrifvargöromålen — hvilka enkannerligen genom den senast antagna bevillningsförordningen blifvit om ock till viss del af året mycket hopade — icke tilllåta, att häradsskrifvarnas distrikt ökas utöfver en viss folkmängdsgräns. Hvar denna gräns är att finna, beror utom af folkmängden af åtskilliga andra faktorer såsom befolkningens rörlighet, industriens utveckling, jordstyckningen m. m., hvarom allt särskildt ämbetsverken erinrat. Jag anser mig böra därjämte framhålla en annan omständighet af synnerlig betydelse. Denna afser det arbete, som upprättandet af röstlängd för valen till Riksdagens andra kammare enligt det hvilande rösträttsförslaget kommer att medföra särskildt för häradsskrifvarna. En redogörelse för gången af häradsskrifvarens hufvudsakliga göromål under året och den inverkan på dessa, röstlängdens upprättande kommer att öfva, torde därför böra här meddelas.

Härads-
skrifvar-
göromålen.

Grundvalen för uppgörandet af alla de längder, som från häradsskrifvarkontoret utgå, äro mantalsskrifningarna. Dessa förrättas under tiden från 15 november till årets slut. I trakter, där in- och utflyttningar från ena året till det andra talrikt förekomma, äro mantalsskrifningarna i sig själfva ganska besvärliga, särskildt där nödiga upplysningar icke därförinnan till pastor inkommit. Kommer så mantalsskrifningslängden att omedelbart ligga till grund jämväl för röstlängden, lär det material, som nu vid mantalsskrifningarna insamlas, icke blifva tillräckligt, utan häradsskrifvarna torde hafva att inhämta vida flera upplysningar. I sådant hänseende lär det af skäl, som sammanhänga med valrättsbestämmelserna, närmast den om fullgjord skatteplikt, blifva

nödigt att särskildt för sig uppföra hvarje myndig man med angifvande af hans yrke eller tjänst, fullständiga förnamn, tillnamn och födelseår. Vidare lärer med hänsyn därtill, att i röstlängden må kunna göras de anteckningar, som hafva afseende på skattskyldighetens fullgörande, för hvarje sådan person böra, om han tidigare varit boende å annat ställe, särskildt angifvas äfven hans förra mantalsskrifningsort och hemvist.

Det kan möjligen synas, som om de antydda nya anteckningarna skulle vara lätt verkställda. Så är dock långt ifrån förhållandet. I trakter, där befolkningen ej invants att lämna skriftliga och fullständiga mantalsuppgifter, kommer infordrandet af de upplysningar, som här afses, att medföra ett högst betungande arbete. Och på noggrannheten af dessa upplysningars inhämtande beror i allra högsta grad, huruvida röstlängden skall kunna göras tillräckligt fri från fel. En omständighet, som härvid bör särskildt framhållas, är anteckningen om dem, som ej varit i kommunen mantalsskrifna å sådan tid, att de under kalenderåret näst därförut skolat i samma kommun erlægga utskulder. Då det villkorligt antagna vallagsförslaget ålagt dessa personer viss bevisskyldighet i fråga om fullgörandet af skattskyldigheten, är det af stor vikt, att från mantalslängden må kunna vinnas upplysning om, hvilka sådan bevisskyldighet åligger, på det att de icke utan fullgörande däraf blifva upptagna i röstlängden såsom röstberättigade. För de enskilda är det naturligtvis äfven af synnerlig vikt, att de ej felaktigt blifva i längden upptagna under nu ifrågakvarande kategori. Men urskiljandet af de ena från de andra fordrar i särskilda fall en alldeles särskild vaksamhet och kan för öfrigt icke ske utan iakttagande af vissa ännu ej befintliga föreskrifter. Ett närmare ingående på detta ämne torde här icke vara lämpligt, desto mindre som hvad jag i fråga om röstlängden nu yttrat och vidare kommer att här anföra meddelats mig från justitiedepartementet, där frågan ännu är under förberedande behandling. Visst är emellertid, att de anspråk, röstlängdens upprättande ställa på häradskrifvaren, komma att göra mantalsskrifningarna synnerligen maktpåliggande och i följd däraf äfven i hög grad besvärliga.

Under den tid, mantalsskrifningarna pågå, har häradskrifvaren äfven att upprätta och till pastorsämbetena öfversända inskrifningslistor rörande de inskrifningsskyldiga. Han har dessutom att jämte kronofogden uppgöra specialräkningen för året, hvilken, utskrifven i två exemplar, skall vara till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande afsänd senast den 15 januari påföljande år.

På nyåret till den 5 mars är häradsskrifvaren upptagen hufvudsakligen med bearbetandet af det vid mantalsskrifningarna uppsamlade materialet och utskrifningen af mantalslängderna. Dessa skola senast den 5 mars vara till pastorsämbetena aflämnade för granskning. Då mantalslängd skall finnas i två exemplar, torde i allmänhet äfven det andra exemplaret under nu angifna tid upprättas.

Den tid, som för pastors granskning är anslagen, eller till den 15 mars, användes af häradsskrifvaren för tillskrifning af årets fastighets-taxeringslängder. Dessa skola nämligen senast den 15 mars vara aflämnade till taxeringsmyndigheterna.

Under den period, som härefter följer intill dess taxeringsförrättningarna skola vara avslutade, eller till den 20 maj, har häradsskrifvaren att verkställa vissa mindre kompletteringsåtgärder i afseende å föregående årets mantals- och taxeringslängder. I öfrigt använder häradsskrifvaren sin tid under förevarande period, i den mån han ej därunder är hindrad af taxeringsförrättningar, att påbörja tillskrifningen af uppbördsboken. Denna period är den minst besvärliga för häradsskrifvaren under hela året, och vore det ej så, skulle utan tvifvel röstlängdens upprättande för honom blifva en omöjlig sak, därest man fordrar, att han skall vara underkastad tjänstemannaansvar för de arbeten, som tillhöra häradsskrifvarkontoret.

Det är under denna period till den 20 maj, som röstlängden måste till sin hufvudsakliga del göras färdig. Sedan, såsom med hänsyn till röstlängdens upprättande torde blifva nödigt, nya föreskrifter kommit till stånd rörande mantalslängdens justering, har häradsskrifvaren nu först att efter mantalslängderna tillskrifva röstlängderna för de olika valdistrikten inom fögderiet. Han har sedermera att i röstlängderna införa hufvuddelen af de anteckningar, som afse, att de personer, för hvilka anteckningarna göras, ej må i längden angifvas såsom röstberättigade. Hit höra anteckningar om icke fullgjord värnplikt samt om uraktlåtenhet att erlägga utskylder till stat och kommun för de tre föregående åren. För att utreda, hvilket arbete dessa sistnämnda anteckningar kunna anses medföra i sådana fögderier, där befolkningen är i högre grad rörlig, har inom annat departement gjorts en uträkning härom för ett invid Stockholm beläget fögderi med omkring 38,000 invånare. Uträkningen har gifvit till resultat, att de poster, afseende oguldna utskylder, som där skulle ifrågakomma till anteckning, uppgå till ett ungefärligt antal af 12,000. Om detta arbete fördelas på en månad, skulle således antecknandet komma att omfatta 400 poster för hvarje dag under den månaden. Vore det nu fråga om att införa an-

teckning om dessa restantier från längder, som i anseende till namn-uppgifter och i öfrigt motsvarade röstlängden, skulle detta arbete icke blifva allt för tidsödande. Men längderna afse ju vidt skilda tider, under hvilka en på restlängd uppförd person kanske flyttat icke blott till annat hemvist inom kommunen utan äfven till annan kommun. Utan en särskild anordning till lättnad för igenfinnandet af den restförde i först nämnda fallet, skall redan detta medföra ganska afsevärdt besvär. Men kan ej den restförde återfinnas i den ifrågavarande röstlängden, återstår för häradsskrifvaren ingen annan utväg än att söka finna honom i någon annan häradsskrifvarens handläggning tillhörande röstlängd. Ty för häradsskrifvarens efterforskningar i detta afseende lärer ej kunna uppställas någon annan gräns än omöjligheten att fullständigt medhinna detta arbete.

När taxeringsförrättningarna den 20 maj afslutats, och häradsskrifvaren således bekommit årets taxeringslängder, vidtager för honom under tiden till den 20 juni ett mycket ansträngande arbete. Taxeringslängderna skola då summeras och fullständigas medelst utförande af bevillnings- och inkomstskattebeloppen. Såväl fullständiga afskrifter som ock sammandrag af dessa längder skola tillika upprättas, och därjämte har häradsskrifvaren att med ledning af taxeringslängderna meddela vägstyrelserna de i 61 § väglagen omförmälda uppgifter.

Redan nu är denna period för häradsskrifvaren en af de brådaste på hela året. Härtill skulle nu komma afslutandet af röstlängderna, hvilka enligt vallagsförslaget skola vara aflämnade till ordförandena i valnämnderna senast den 25 juni. Då ju rösträttskvalifikationerna anknyta sig till den 10 juni, kunna de uppgifter, hvarom röstlängden bör innehålla upplysning, ej definitivt aflämnas till häradsskrifvaren förr än efter nämnda dag. Ej mer än 14 dagar äger således häradsskrifvaren att använda för röstlängdernas komplettering och afslutande, och enbart detta arbete är tydligen af den beskaffenhet, at därutöfver icke något kan af häradsskrifvaren under samma tid medhinnas.

Är detta arbete utfördt och har häradsskrifvaren, såsom honom åligger, den 20 juni aflämnat till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande årets taxeringslängder, lärer han först nu kunna på allvar taga itu med tillskrifningen af årets uppbördsbok. Han har nu äfven att tillskrifva stommen till kommande årets mantalslängder samt verkställa debitering af de enskildas medel, som till denna tid kunna hafva blifvit bestämda. Dessa göromål böra vara utförda till dess pröfningsnämnden afslutat sina arbeten.

När så skett, och häradsskrifvaren den 1 september återfått årets taxeringslängder, har han att till den 1 november utföra debiteringarna

i uppbördsboken samt att summera denna och utskrifva debetsedlarna, hvilka senare arbeten icke torde för fögderiet i dess helhet vara avslutade förr än omkring den 15 november. Om arbetet med uppbördsboken redan nu sätter häradsskrifvarens arbetsförmåga på hårda prof, torde han efter rösträttsförslagets genomförande komma att i detta hänseende än ytterligare ansträngas. Ty då, såsom tidigare vid rösträttspropositionernas behandling uttalats, det lärer blifva nödigt stadga, att särskild debetsedel skall utfärdas för hvarje myndig man, komma summeringarna i uppbördsboken att kräfvat ett väsentligt ökad besvär.

Under tiden till dess nästa mantalsskrifningsförrättningar börja, har häradsskrifvaren därjämte att avsluta arbetet å vägfyrktalslängderna, som skola vara aflämnade senast den 1 december.

Med insikt i och erfarenhet af allt detta har Sveriges häradsskrifvarförening uti sin förut af mig omförmälda skrift framhållit, att en folkmängd af 35,000 invånare kunde anses skälig för ett »normalfögderi», utöfver hvilket folkmängdstal man ej utan tvingande skäl borde gå. Om jag, utan att underskatta betydelsen af detta föreningsuttalande, i det följande anser mig kunna gå något längre eller till ett folkmängdstal för häradsskrifvardistrikt af ända till något öfver 40,000, i enstaka fall af inemot 50,000 invånare, så kan detta ske allenast under det oeftergifliga villkor, att statsmedel beviljas för förvaltningsbidrag, såsom jag ämnar begära, på det att häradsskrifvarna skola utan afsevärd minskning af egna löneförmåner kunna förskaffa sig erforderliga biträden.

Vid sådant förhållande och då med ett antal af 84 kronofogdar medeltalet folkmängd i dessas distrikt komme att i flera län uppgå till 54,000 å 64,000 invånare, inses lätt, att häradsskrifvardistrikt af den omfattning, jag vill föreslå, icke kunna sammanfalla med kronofogdedistrikt. Med anledning af de tungt vägande invändningar, som allmänt från häradsskrifvarnas liksom från Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes sida mött emot de sakkunnigas förslag att medelst anställande af extra häradsskrifvare utjämna skillnaden i arbetsbörda emellan häradsskrifvardistrikt, har jag icke funnit tillrådligt att upptaga detta förslag, trots att detsamma utan tvifvel innefattar vissa förtjänster. Icke heller har jag funnit mig tilltalad af den utväg, ämbetsverken alternativt anvisat, att medelst anställande af, delvis med statsmedel aflönade, fasta biträden hos häradsskrifvarna för dem möjliggöra att äfven i större distrikt gå i land med arbetsbördan.

Hvarken principiellt eller praktiskt möta några hinder, vare sig beträffande kronofogdens och häradsskrifvarens gemensamma uppbördsansvar eller eljest, emot att en kronofogde samarbetar med flera än

en häradsskrifvare. De sakkunniga likasom ämbetsverken hafva erkänt detta förhållande, och jag är i tillfälle upplysa därom, att det faktiskt pröfvats af erfarenheten. Exempelvis i Västmanlands län skulle enligt 1878 års distriktsindelning de forna Salbergs och Väsby fögderier sammanlösas till ett fögderi, när sådant utan förnärmande af någons rätt kunde ske. Så afled kronofogden i Väsby fögderi, och kronofogden i Salbergs fögderi fick då öfvertaga det gemensamma Salbergs-Väsby fögderi, hvarest han under en följd af år samarbetade, efter hvad jag försport, utan olägenhet med en häradsskrifvare i Salbergsdelen och en häradsskrifvare i Väsbydelen, intilldess den ena af dessa afgick och därmed enhet i förvaltningen inträdde.

Vid sådant förhållande har jag funnit, att frågan om häradsskrifvardistrikt kan lösas oberoende af huru kronofogdarnas distrikt ordnas, dock att man, såvidt möjligt, bör låta de förra sammanfalla med de senare.

Då flera länsstyrelser och jämväl en och annan häradsskrifvare uttalat, att, så framt ett skäligt förvaltningsbidrag anvisas, häradsskrifvardistriktet flerstädes kunna vidgas till såväl areal som folkmängdstal, har jag ur syftemålet af aflöningsstatens nedbringande ansett mig, såsom nyss antydts, kunna föreslå en afsevärd minskning äfven af häradsskrifvartjänsternas antal utöfver hvad som föreslogs i propositionen till 1908 års riksdag. Förut har jag framhållit, att jag under villkor af tillbörligt förvaltningsbidrag ansett gränsnormen för ett häradsskrifvardistrikt kunna sättas så högt som till något öfver 40,000, i enstaka fall till inemot 50,000 invånare. Tillämpar jag nu detta såsom grund, skulle nuvarande antalet af 117 häradsskrifvartjänster kunna inskränkas till 95, och de län, där antalet häradsskrifvardistrikt icke komme att sammanfalla med kronofogdarnas, blifva Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Malmöhus, Hallands, Älfsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro och Västmanlands. Härvid bör erinras, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i några af dessa län, på sätt jag förut i dag anmärkt, uttalat sig för en ännu längre gående indragning, nämligen i öfverensstämmelse med de sakkunnigas förslag; men detta uttalande skedde under den förutsättning, som numera förfallit, att extra häradsskrifvarsysslor skulle inrättas vid sidan af de ordinarie.

Antal häradsskrifvare.

Fördelningen mellan länen af de utaf mig sålunda föreslagna 84 kronofogde- och 95 häradsskrifvartjänster framgår af följande sammanställning, i hvilken jag låtit införa folkmängdsmedeltalet, uträknadt länsvis särskildt för kronofogde- och särskildt för häradsskrifvardistriktet.

Fögderiindelningsplan.

Indelningsplanen är upprättad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de uttalanden, som gjorts af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och ämbetsverken, och är med undantag för Blekinge och Kristianstads län, där någon förändring i bestående förhållanden icke af ortsmyndigheterna ifrågasatts, grundad framför allt på folkmängdens täthet. Någon geografisk plan har icke kunnat nu framläggas, enär tiden icke medgifvit ortsinvånarnas hörande.

Indelningsplan för fögderiorganisationen.

L ä n	A n t a l		Fögderiers		Häradsskr.- distrikts	
	invånare å lands- bygden	lands- kom- muner	antal	medeltal invånare för fögderi	antal	medeltal invånare för distrikt
Stockholms.....	187,324	109	4	46,831	4	46,831
Uppsala	95,254	85	2	47,627	2	47,627
Södermanlands	128,266	92	2	64,133	3	42,755
Östergötlands.....	217,521	149	4	54,380	5	43,504
Jönköpings.....	179,097	127	4	44,774	4	44,774
Kronobergs	149,235	85	3	49,745	4	37,309
Kalmar	191,839	102	4	47,959	5	38,368
Gottlands	44,380	92	1	44,380	1	44,380
Blekinge.....	108,202	35	2	54,101	2	54,101
Kristianstads	205,199	143	4	51,299	4	51,299
Malmöhus.....	275,206	241	5	55,041	6	45,867
Hallands	113,251	86	2	56,625	3	37,750
Göteborgs och Bohus.....	185,459	86	4	46,364	4	46,364
Älfsborgs	245,072	220	5	49,014	6	40,845
Skaraborgs	219,497	260	4	52,624	5	42,099
Värmlands.....	227,758	87	5	45,551	6	37,959
Örebro	167,714	58	3	55,905	4	41,928
Västmanlands	115,476	68	2	57,738	3	38,492
Kopparbergs.....	214,219	47	5	42,844	5	42,844
Gäflborgs.....	200,884	47	4	50,221	4	50,221
Västernorrlands	215,891	63	5	43,178	5	43,178
Jämtlands	106,606	59	3	35,535	3	35,535
Västerbottens	149,207	24	3	49,735	3	49,735
Norrbottens.....	140,386	21	4	35,095	4	35,095
			84		95	

Beträffande länsmansdistrikten föreligger för mig icke någon anledning att frångå propositionen n:r 71 till 1908 års riksdag, enligt hvilken länsmansdistriktens antal skulle, på sätt af motiveringen framgår, rätteligen utgöra 486. Åberopande mitt yttrande härom till statsrådsprotokollet den 21 februari 1908, får jag erinra, att de sakkunniga, enligt det af dem upprättade, förut af mig (sid. 21) återgifna sammandrag, uppfört en länsmanssyssla i Kalmar län utöfver det i nämnda proposition föreslagna antalet af 22, hvarigenom således länsmansdistriktens antal skulle komma att uppgå till 487. Orsaken till den föreslagna ökningen på Kalmar län har uppgifvits vara en viss svårighet vid att anpassa den i 1908 års proposition föreslagna indelning af länsmansdistrikt efter den plan för fögderiernas ordnande, som nu föreligger. Men då jag nu likasom år 1908 håller före, att det af myndigheterna då godkända antal af 22 länsmän bör vara till fyllest för Kalmar län med hänsyn till dess folkmängd, som för öfrigt på landsbygden visar tendens till sjunkande, bör, enligt min uppfattning, hänsynen till regleringssvårigheterna vika, helst Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bör vid framdeles skeende reglering af den administrativa indelningen af länet i dess helhet kunna undanröja nyssnämnda svårigheter.

Därest nådig proposition om beviljande af aflöning för det antal tjänstemän, jag för fögderiförvaltningen föreslår, varder beslutad och af Riksdagen bifallen, lärer nämligen en fullständig plan för de respektive länens administrativa indelning efter ortsinvånarnas och samtliga öfriga vederbörandes hörande böra af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande upprättas och Eders Kungl. Maj:ts pröfning underställas. Ämbetsverken hafva i saknad af sådan utredning förklarar sig icke hafva anledning att ingå i närmare granskning af lämpligheten af vare sig den af de sakkunniga ifrågasatta områdesindelningen till de olika fögderierna eller de särskilda förslag därutinnan, hvilka, på sätt handlingarna i ärendet innehålla, i vissa fall från orterna inkommit. Jag hemställer således, att nådig föreskrift i nu angifna syftning måtte framdeles meddelas, därest aflöningsstaten varder af Riksdagen godkänd.

Vidkommande härefter löneförmånerna för fögderiförvaltningen har jag icke heller anledning att avvika från hvad som föreslogs i nämnda propositionen n:r 71 till 1908 års riksdag. Hvad jag i det följande har att härom säga blir således i allt hufvudsakligt ett återuppreparande af mitt yttrande i ämnet till statsrådsprotokollet den 21 februari 1908.

a) Kronofogdarna.

Nu gällande lönestat af år 1878 upptager för kronofogde:		
lön	kronor	3,000: —
tjänstgöringspenningar	»	1,000: —
och kan lönen efter tio år höjas med	»	500: —
hvadan den personliga slutaflöningen är	kronor	4,500: —
Därtill komma s. k. expensmedel	»	300: —
		<u>4,800: —</u>

Statskontoret
1902.

Statskontoret har i sitt utlåtande den 14 oktober 1902, utan afseende å en redan då från kronofogdarnas representanter framkommen ansökning om förbättrade lönevillkor, funnit att någon löneförbättring icke borde kronofogdarna beviljas, enär dessas nyss angifna löneförmåner finge anses tillfredsställande, dock att med hänsyn till tjänsteresornas större besvärlighet i de nordligaste länen kronofogdarnas expensmedel borde i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län höjas från 300 kronor till 500 kronor årligen.

Löneregleringskommittén.

Löneregleringskommittén har ansett, att det från ett håll framställda yrkandet, att kronofogdarna borde förses med ett lämpligt anslag utan återbetalningsskyldighet till kontors- och resekostnader, ej borde bifallas, ej heller förslaget om indelning i löneklasser efter tjänsternas besvärlighet, eller om tjänstgöringspenningarnas rörlighet öfver ett visst minimum. Med erinran att alla kronofogdar hade större eller mindre extra inkomster i tjänsten och flera af dem icke obetydliga biinkomster, har kommittén förklarat sig anse, att kronofogdarna torde vara de landsstatstjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner blifvit jämförelsevis bäst tillgodosedda vid nu gällande lönereglerings fastställande. Trots detta har dock löneregleringskommittén menat, att stegrade lefnads-kostnader betingade någon förhöjning äfven i kronofogdarnas aflöningsvillkor. Vid sådant förhållande och med hänsyn till de löneförhöjningar, kommittén förordat för öfriga befattningshafvare vid landsstaten, samt för bibehållande af ett riktigt förhållande mellan de särskilda tjänstekategoriernas löneförmåner har kommittén stannat vid en löneförbättring för kronofogdarna af i allmänhet 500 kronor. Men den nuvarande proportionen emellan lön och tjänstgöringspenningar ansåge kommittén dock böra ändras till nära öfverensstämmelse med hvad i allmänhet vore gällande.

Lönen skulle sålunda blifva	kronor	2,800: —
tjänstgöringspenningarna	»	1,400: —

Transport kronor 4,200: —

Transport kronor	4,200: —	
hvertill kunde komma två ålderstillägg, hvardera à 400 kronor efter respektive 5 och 10 år.....	»	800: —
så att den personliga slutaflöningen blefve... Tillika föreslogos expensmedel i allmänhet till	kronor	5,000: —
	»	300: —
		5,300: —

hvilka expensmedel dock för vissa norrländska fögderier borde med hänsyn till dessas besvärlighet blifva 500 kronor.

Kammarkollegium och statskontoret hafva i sitt underdåniga utlåtande den 9 februari 1907 ansett sig icke kunna tillstyrka de af kommittén föreslagna lönevillkor utan funnit en förhöjning därutöfver vara af behofvet påkallad, hvarutinnan särskildt åberopats, förutom de af kommittén framhållna stegrade lefnadskostnaderna, jämväl den nu gällande bestämmelsen, att tjänstemännen skulle själfva bidra till sin pensionering. Ambetsverken hafva därför föreslagit för kronofogdarna:

Ambets-
verken.

lön	kronor	3,300: —
tjänstgöringspenningar.....	»	1,200: —
jämte ett ålderstillägg efter 10 år af	»	600: —
så att den personliga slutlönen blefve.....	kronor	5,100: —
hvertill borde komma expensmedel i allmänhet	»	300: —
		5,400: —

men i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län 500 kronor.

Till en början ber jag få anmäla, att kronofogdarna genom utsedda representanter uti en underdånig skrift begärt framläggandet af en lönereglering, för dem vida fördelaktigare än hvad jag här nedan vill föreslå, nämligen:

Departements-
chefen.

lön	kronor	3,600: —
tjänstgöringspenningar.....	»	1,800: —
		kronor 5,400: —

med två ålderstillägg à 500 kronor och i förvaltningsbidrag 35 kronor för hvarje fullt tusental af folkmängden.

Statskontoret, som på nådig befallning yttrat sig öfver skriften, har därvid förklarat sig icke hafva anledning frångå det förslag, som framlagts i kammarkollegiets och statskontorets gemensamma utlåtande af den 9 februari 1907.

För egen del anhåller jag, hvad först beträffar själfva lönen, få meddela, att jag anser lämpligare, att begynnelselönen sättes något lägre än ämbetsverken föreslagit, men att slutlönen åter genom bestämmande af ytterligare ett ålderstillägg blir något högre, och får jag därför föreslå begynnelselönen till 3,200 kronor, hvilken lön kan efter fem år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.

Då man måste tillse, att vikarie för kronofogde om möjligt skall kunna erhållas för tjänstgöringspenningarnas belopp, föranlåtes jag hemställa, att detta icke måtte sättas lägre än till 1,500 kronor.

Hvad beträffar expensmedlen, kan jag ej gilla den åskådning, åt hvilken löneruleringskommittén å sid. 231 gifvit uttryck, nämligen att de obestriddiga skiljaktigheterna i olika fögderiers besvärighet för kronofogdarna icke behöfva motsvaras af olika löneförmåner. Allmänt erkännes nödvändigheten häraf i hvad rörer häradsskrifvarna; och ehuru kommittén tydligen lagt sig vinn om att för landssekreterare och landskamrerare borttaga den hittills gällande, på länens folkmängd grundade skiljaktigheten i tjänstgöringspenningarnas belopp, har kommittén dock beträffande fem af de mindre länen icke ansett sig kunna fullfölja nämnda syfte utan föreslagit för dessa län lägre tjänstgöringspenningar. Kommittén förnekar icke heller det allbekanta faktum, att kronofogdetjänstens besvärighet är mycket växlande i skilda fögderier, men kommittén vill göra gällande, att det tyngre arbetet godtgöres medelst de med en större folkmängd växande sportlerna. Men då dessa sportler, om hvilka jag längre fram får tillfälle att principiellt uttala mig, hufvudsakligen utgöras af provisioner å vägs katt och vissa inrättningars i kronoräkenskapen debiterade och redovisade medel, hvarmed statsverket icke i öfrigt har något att skaffa, förekommer det mig icke rättvist, att ifrågavarande sportler, som äro att anse som betalning för särskildt arbete och ansvar, åberopas såsom ersättningsform för ett väsentligt ökad arbete åt staten. Äfven härads-skrifvarna skulle såsom nyss antydts enligt kommitténs förslag åtnjuta provision af ofvan angifna medel, men icke förty har kommittén låtit deras tjänstgöringspenningar växla allt efter fögderiernas storlek.

I hufvudsak bör, enligt min mening, beträffande kronofogdarna gälla hvad jag här efteråt yttrar i fråga om häradsskrifvarna, men med den skillnad, att, under det bördan af häradsskrifvarens arbete enligt sakens natur är ytterst känslig för hvarje ej alltför obetydlig ökning i folkmängden, beröres kronofogdens arbete häraf i väsentligt mindre grad.

Jag föreslår således, att expensmedel eller — såsom denna löneform med ett egentligare uttryck torde böra benämnas — förvaltnings-

bidrag anvisas åt kronofogde med 300 kronor i fögderi, hvars invånarantal ej uppnår 30,000 invånare och hvilket kronofogden torde för närvarande kunna i allmänhet sköta utan ständigt biträde. För större fögderier läser kronofogde utan all fråga redan nu nödgas använda mera stadigvarande biträde. Ej allenast billighet utan rättvisa synes mig fordra, att någon ersättning af statsmedel härför lämnas, och har jag därför tänkt mig, att denna ersättning borde utgå med 200 kronor för hvarje påbörjad nytt 10,000-tal invånare, under det att förvaltningsbidraget för häradsskrifvarna här nedan föreslås att växa för hvarje fullt 5,000-tal af folkmängden. Jag erinrar i detta sammanhang, att redan 1873 års landsstatskommitté i detta syfte uppfört i sitt förslag ett s. k. kontorshall, växlande emellan 400 och 900 kronor.

Under förutsättning att staten kommer att upptaga 84 kronofogdetjänster har jag låtit verkställa en approximativ beräkning öfver antalet fögderier inom de olika folkmängdsgrupperna, hvarvid befunnits, att ifrågavarande förvaltningsbidrag skulle utgöra:

i 2 fögderier under 30,000 inv.....	med 300 kr. —	600: —
i 15 » med 30,000 » intill 40,000 inv. »	500 » —	7,500: —
i 28 » » 40,000 » » 50,000 » »	700 » —	19,600: —
i 32 » » 50,000 » » 60,000 » »	900 » —	28,800: —
i 7 » » 60,000 » » 70,000 » »	1,100 » —	7,700: —
84 kronofogdetjänster.		kr. 64,200: —

Jag anser mig därför böra tillstyrka, att kronofogdarnas löneförhöjningar bestämmas till

lön	kronor	3,200: —
tjänstgöringspenningar	»	1,500: —
med föreskrift att lönen kan efter fem år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor	»	1,000: —
så att slutlönen blir	kronor	5,700: —

hvarjämte kronofogdarna torde berättigas till ett förvaltningsbidrag af 300 kronor med förhöjning, som ofvan är sagdt.

I öfverensstämmelse med hvad jag vid frågans behandling i statsrådet den 21 februari 1908 yttrat, föreslår jag slutligen, att för hvarje

kronofogde i fögderi inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län anvisas ett ortstillägg af 200 kronor årligen.

I jämförelse med vissa af Riksdagen år 1907 och 1908 fastställda stater för andra tjänstemän synes mig den för kronofogdarna sålunda föreslagna löneförbättring skäligen måttlig. Riksdagen har sålunda för en andra gradens tjänsteman inom statskontoret och andra centrala ämbetsverk — förste revisor eller kamrerare — med hvilka jag anser kronofogden kunna jämföras, anvisat en slutlön af 6,800 kronor och för en revisor i första graden 5,500 kronor. Likaså inhämtas af Riksdagens stat för järnvägarna, att en registrator, notarie eller förrådsförvaltare erhåller en slutlön af 5,700 kronor eller just det belopp, jag för kronofogden personligen velat förutom eventuellt ortstillägg föreslå. Det är ock vid denna jämförelse att märka, att rätt till kostnadsfri semester icke för kronofogdarna föreslagits.

För öfversiktens skull har jag låtit göra följande jämförande uppställning af de för kronofogden *personligen* afsedda löneförmåner:

	Statskontorets förslag 1902		Kommitténs förslag 1906.		Ämbetsverkens förslag 1907		Departementschefens förslag	
	Begyn-nelse-aflöning	Slut-aflöning	Begyn-nelse-aflöning	Slut-aflöning	Begyn-nelse-aflöning	Slut-aflöning	Begyn-nelse-aflöning	Slut-aflöning
Kronofogdar								
i								
21 län	4,000	4,500	4,200	5,000	4,500	5,100	4,700	5,700
Jämtlands, Västerbot- tens och Norrbottens	4,000	4,500	4,200	5,000	4,500	5,100	4,900	5,900

Expensmedel eller, såsom jag tillåtit mig benämna ifrågavarande medel, *förvaltningsbidrag* utgår:

- 1:o) enligt statskontorets förslag 1902 och ämbetsverkens förslag 1907: med 300 kronor årligen för alla utom för kronofogdar inom Jämtlands, Västerbottens, Norrbottens län, där det utgör 500 kronor årligen;
- 2:o) enligt kommitténs förslag 1906: med 300 kronor årligen för alla utom för dem i Jämtlands norra och södra fögderier samt lappmarksfögderiet i Västerbottens län, där det utgår med 500 kronor årligen;

3:o) enligt departementschefens förslag år 1909 med 300 kronor i fögderi med folkmängd under 30,000 invånare jämte tillägg af 200 kronor för fögderi med 30,000 intill 40,000 invånare och därefter ytterligare af 200 kronor för hvarje påbörjad 10,000-tal af folkmängden.

Nu gällande löneförmåner för *häradsskrifvarna* utgå med:

			b) <i>Häradsskrifvarna.</i>
<i>lön</i> , lika för alla	kronor	2,000: —	1880 års löne- reglering.
<i>tjänstgöringspenningar</i>	»	500: —	
med tillägg af 75 kronor för hvarje börjad 5,000-tal af folkmängden i tjänstedistriktet, dock så att tillägget icke i något fall får understiga 300 kronor.			
<i>ålderstillägg</i> efter 10 års tjänstgöring	»	500: —	

Statskontoret, som ansett till fullo ådagalagdt, att häradsskrifvarnas tjänsteåligganden icke kunde i något fögderi fullgöras utan anlåtande af ständigt tjänstebiträde, samt att för den skull behofvet af särskildt anslag till expensmedel vore synnerligen trängande, har i sitt utlåtande år 1902 hemställt, att häradsskrifvarna skulle, utöfver nuvarande löneförmåner, erhålla *bidrag till aflöning af tjänstebiträde* med 500 kronor årligen äfvensom *expensmedel* i likhet med kronofogdarna, att utgå med 500 kronor i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län och med 300 kronor i öfriga län.

Statskontorets
utlåtande år
1902.

Löneregleringskommittén har föreslagit häradsskrifvarnas aflöningsförmåner att utgå med:

Löneregleringskom-
mittén.

<i>lön</i> , för alla	kronor	2,200: —
<i>tjänstgöringspenningar</i>	»	500: —
med tillägg af 75 kronor för hvarje börjad 5,000-tal af folkmängden i tjänstedistriktet, dock så att tillägget icke i något fall får understiga 450 kronor.		
<i>ålderstillägg</i> efter 5 års tjänstgöring	kronor	400: —
och efter 10 års tjänstgöring ytterligare	»	400: —

Uti sitt underdåniga utlåtande öfver löneregleringskommitténs förslag hafva ämbetsverken föreslagit:

Ämbets-
verken.

lön, lika för alla	kronor 2,200: —
tjänstgöringspenningar	» 600: —
med tillägg af 75 kronor för hvarje börjad 5,000-tal af folkmängden i tjänstedistriktet, dock så att tillägget icke i något fall må understiga 300 kronor.	
<i>Aflöning åt tjänstebiträde</i> , lika för alla	» 600: —
<i>expensmedel:</i>	
i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ...	» 500: —
i öfriga län	» 300: —
<i>ålderstillägg:</i> efter 5 års tjänstgöring	» 600: —

Departements
chefen.

Redan i sitt utlåtande år 1902 framhöll statskontoret, såsom ofvan anförts, behovet af bidrag åt häradsskrifvarna till aflöning af tjänstebiträde, och i sitt gemensamma utlåtande den 9 februari 1907 hafva ämbetsverken vidhållit denna mening. Efter det dessa utlåtanden afgifvits, har emellertid ytterligare tillkommit en omständighet, som gjort behovet af anslag till tjänstebiträde åt häradsskrifvarna än mera trängande, nämligen antagandet vid 1907 års riksdag af ny bevillningsförfordning. Verkningarna af denna blifva, som bekant, för häradsskrifvarna högst kännbara, i det att deras debiteringsarbete icke, såsom hittills, kan fördelas på en längre tidrymd af året utan måste forceras under en knappt tillmätt tid. Samma blir, såsom jag förut utförligt omnämnt, förhållandet med en del andra åligganden. För dessa arbeten lära häradsskrifvarna icke kunna reda sig med antagande af tillfälliga biträden under den mest brådskande tiden utan måste, för att kunna ansvara för arbetets riktiga utförande inom behörig tid, äga tillgång till fast anställda, kompetenta och rutinerade biträden. Det är alltså icke tvifvel underkastadt, att de nya förhållandena komma att förorsaka häradsskrifvarna afsevärda förvaltningskostnader utöfver dem de förut haft, och från vederbörligt håll erkändes ock under riksdagsdebatten rörande nya bevillningsförfordningen, att det »så att säga legat på botten vid framkomsten af denna förfordning, att för vissa landstatstjänstemän (häradsskrifvarna) skulle beredas ersättning till skrifbiträden». I sammanhang därmed förklarade sig regeringen ock ämnat taga denna sak under ompröfning vid den stundande löneregleringen. Redan för fullgörande af denna utfästelse har jag funnit mig böra upptaga denna aflöningsform åt häradsskrifvarna.

Anslaget till tjänstebiträde bör så noga som möjligt afvägas på sådant sätt, att det tillsammans med debetsedellösen blir skälig ersättning för dessa omkostnader. I sådant afseende kunna omöjligen de af löneredgeringskommittén föreslagna tjänstgöringspenningarna med olika belopp efter folkmängden blifva tillräckliga. Icke heller finner jag det riktigt att, såsom ämbetsverken föreslagit, fastställa ett lika belopp för alla häradsskrifvare såsom anslag till tjänstebiträde samt låta deras olika aflöningsförmåner bestämmas af tjänstgöringspenningarna efter folkmängden. Skalan för tjänstgöringspenningarna torde nämligen enligt ämbetsverkens förslag icke vara afvägd på sådant sätt, att den med tillräcklig effektivitet normerar aflöningsförmånerna efter tjänsternas besvärlighet och behovet af biträden. Å andra sidan tjänar intet till att hafva två aflöningstitlar, varierande efter folkmängden, och då det naturligaste torde vara att låta anslaget till tjänstebiträde vara rörligt, så har jag ansett tjänstgöringspenningarna böra bestämmas till fast belopp.

För att kunna beräkna, huru stort anslaget till förvaltningsbiträde bör vara för att tillsammans med debetsedellösen något så nära förslå till omkostnader för biträden har jag, med ledning af de vid löneredgeringskommitténs betänkande uti tab. XVII fogade uppgifter öfver häradsskrifvarna extra inkomster i medeltal för åren 1901—1904, låtit verkställa en beräkning af debetsedellösen och därvid funnit, att denna i medeltal utgjort:

för fögderier med	30,000	invånare eller därunder	500	kronor
» » »	35,000	» » »	640	»
» » »	40,000	» » »	690	»
» » »	45,000	» » »	830	»
» » »	50,000	» » »	960	»
» » »	55,000	» » »	920	»
» » »	60,000	» » »	1,000	»
» » »	65,000	» » »	—	»
» » »	70,000	» » »	1,460	»

Vid uppgörande af denna tabell har så förfarits, att uppgifna debetsedellösenbelopp för alla fögderier med invånarantal intill hvarje af ofvanstående folkmängdssiffror gruppvis sammanlagts, hvarefter medelbeloppet uträknats. Då debetsedellösen gifvetvis ställer sig tämligen olika i olika fögderier, beroende på bevillningen i fögderierna, kan däraf lätt förklaras, att debetsedellösen icke stiger i alldeles samma förhållande som folkmängden. Det torde ock förtjäna anmärkas såsom förklaring

till nedgången af debetsedellösensiffran för fögderier mellan 50,000 och 55,000, att denna siffra utgör medeltalet för allenast ett mycket ringa antal fögderier, uti hvilka häradsskrifvarna haft exceptionellt liten debetsedellösen. Dessutom bör omnämnas, att intet fögderi funnits med folkmängd mellan 60,000 och 65,000 invånare samt allenast ett, Gästriklands fögderi, med öfver 65,000 invånare.

Om det alltså ställer sig svårt att med fullständig noggrannhet beräkna debetsedellösen efter folkmängdssiffrorna, så må ofvanstående beräkning af debetsedellösen åtminstone kunna anses tillräcklig för bedömning af det anslag till tjänstebiträde, som tillsammans med debetsedellösen kan vara behöfligt för häradsskrifvarna.

Detta innefattar i hufvudsak hvad jag i detta ämne anförde till statsrådsprotokollet den 21 februari 1908, då förslaget gick ut på, att såväl kronofogde- som häradsskrifvarsysslorna skulle alldeles sammanfalla och till antalet utgöra 108. Frågan ställer sig dock något annorlunda nu, då antalet häradsskrifvare föreslås vida lägre.

Jag erinrar då till en början därom, att de af mig tillkallade sakkunniga, enligt hvilkas förslag häradsskrifvarnas distrikt skulle sammanfalla med de 81 kronofogdedistrikten, under denna förutsättning funnit af nöden att vid sidan af de ordinarie häradsskrifvarna sätta ett antal extra häradsskrifvare med själfständig förvaltning af alla de väsentliga bestyren på eget ansvar inom visst geografiskt område. När jag emellertid med fästadt afseende å de invändningar, som däremot framstälts, ansett mig icke böra framlägga ett sådant förslag, men jag å andra sidan — med erfarenhet om att i vissa nuvarande stora fögderier inom exempelvis Gäfleborgs, Blekinge och Kristianstads län häradsskrifvargöromålen kunnat nöjaktigt utföras — finner mig kunna föreslå en väsentlig indragning af häradsskrifvartjänster, hvarigenom naturligen de återstående tjänstedistrikten vidgas, så har detta skett under den oeftergifliga förutsättningen, att det förvaltningsbidrag, som år 1908 föreslogs, varder beviljadt. Härvid bör dock följande observeras.

Sveriges häradsskrifvarförening, som alldeles afstyrkt förslaget om inrättande af extra häradsskrifvartjänster, men icke förty, med hänsyn till vikten af en lönerегlerings genomförande, förordat utvidning af häradsskrifvardistrikten, har förklarar för sin del en sådan åtgärd möjlig, allenast så framt förvaltningsbidraget höjdes till 250 kronor för hvarje påbörjad 5,000-tal af folkmängden. Likaså hafva vissa länsstyrelser, hvilka i fråga om en utvidgning af distrikten intagit en med nämnda förening likartad ståndpunkt, exempelvis Östergötlands och Örebro länsstyrelser, antydt nödvändigheten af någon förhöjning i förvaltningsbi-

draget, bland annat, genom en viss progression, så snart ett distrikt uppnått ett visst högre folkmängdstal.

För min del har jag visserligen icke fränkänt de sålunda uttalade meningarna ett visst berättigande, men jag har å andra sidan icke heller kunnat förbise, att såväl debetsedellösen, hvilken just afser ett utjämnande af det i skilda distrikt växlande debiteringsarbetet genom biträdens anlåtande, som ock öfriga för häradsskrifvargöromålens uppehållande afsedda provisioner och andra extra inkomster lära få anses växa i mån af distriktens förstoring. Vid sådant förhållande och då jag icke funnit mig kunna tillstyrka en så stark indragning af häradsskrifvarssylor, som de sakkunniga föreslagit — till följd hvaraf ock den väsentliga förutsättningen för häradsskrifvarföreningens sist berörda yrkande i viss mån bortfallit — har jag hållit före, att det i propositionen n:r 71 till 1908 års riksdag föreslagna förvaltningsbidraget bör kunna någorlunda vara ägnadt att för häradsskrifvarna underlätta bärandet af deras onekligen stora arbetsbörd.

Jag föreslår således, att anslaget till förvaltningsbidrag åt häradsskrifvarna sättes till 150 kronor för hvarje fullt 5,000-tal af folkmängden i tjänstedistriktet, hvarigenom alltså till häradsskrifvare i fögderier med öfver 25,000 men icke 30,000 invånare skulle för biträdes aflöning stå till förfogande 750 kronors anslag och omkring 500 kronor debetsedellösen eller tillhopa 1,250 kronor och, exempelvis till häradsskrifvaren i Gästriklands fögderi med 68,000 invånare, 1,950 kronor i anslag till biträde och omkring 1,500 kronor i debetsedellösen eller tillhopa 3,450 kronor. Redan dessa exempel torde för den, som kan bedöma häradsskrifvargöromålens omfattning, gifva vid handen, att jag någorlunda rätt träffat behovet.

Men då det icke torde vara möjligt att på förhand fullt säkert bedöma, huruvida ifrågavarande förvaltningsbidrag med hänsyn dels till distriktens utvidgning dels till den kännbara anhopningen af göromål, som vållas af den nya bevillningsförordningen, blir i förening med debetsedellösen m. m. en tillräcklig och rättvis godtgörelse för häradsskrifvarnas utgifter för arbetsbiträde, önskar jag här uttala, att någon tids erfarenhet af distriktsregleringens verkningar måhända kan i framtiden föranleda fullt berättigade kraf på en förhöjning i förvaltningsbidraget; och lärer Eders Kungl. Maj:t i sådant fall då vara oförhindrad att hos Riksdagen göra den framställning, hvartill omständigheterna föranleda.

Beträffande själfva lönen biträder jag löneregleringskommitténs och ämbetsverkens förslag. Tjänstgöringspenningarna har jag ansett böra fixeras till 1,000 kronor. Två ålderstillägg, hvartdera till nu utgående

belopp af 500 kronor, böra tillerkännas häradskrifvarna efter 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring. Jag föreslår alltså häradskrifvarnas aflöningsförmåner att utgå sålunda:

lön, lika för alla	kronor 2,200:—
tjänstgöringspenningar, lika för alla	» 1,000:—
ortstillägg, att utgå till häradskrifvarna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län	» 200:—
förvaltningsbidrag: 150 kronor för hvarje fullt 5,000- tal af folkmängden i tjänstedistriktet,	
ålderstillägg efter 5 års tjänstgöring	» 500:—
och efter 10 års tjänstgöring ytterligare	» 500:—

På sätt jag yttrade vid frågans behandling i statsrådet den 21 februari 1908, är det icke möjligt att exakt beräkna invånarantalet i häradskrifvardistriktet, efter det indragningarna genomförts, men jag håller före, att man med ledning af den ungefärliga beräkning, som i mitt berörda yttrande förekom, kan sätta beloppet af förvaltningsbidraget för häradskrifvarna till vid pass 115,000 kronor.

c) *Kronoläns-
männen.*

Genom skrifvelse till kammarkollegium och statskontoret den 31 maj 1878 förklarade Kungl. Maj:t, jämlikt Riksdagens beslut i ämnet, att befintliga länsmansboställen finge fortfarande, och intilldess annorlunda i hvarje särskildt fall förordnades, vid tjänsterna bibehållas mot skyldighet för tjänsteinnehafvaren att efter den uppskattning, som blefve bestämd, vidkännas afdrag för boställsafkomsten i första rummet å den kontanta lönen och, därest afkomsten skulle öfverstiga dennas belopp, därefter jämväl å tjänstgöringspenningarna och expensmedlen samt att i sistnämnda fall, då han af statsverket icke uppbure kontant så mycket, som motsvarade tjänstgöringspenningarna och expensmedlen, under ledighet till vikarien utgifva hvad utöfver den kontanta aflöningen erfordrades till fyllnad i det belopp, hvartill tjänstgöringspenningarna och expensmedlen borde uppgå.

Efter särskild pröfning hafva sedermera många länsmansboställen indragits, men effektiva sådana kvarstå dock flerstädes i rätt stort antal.

Löneregleringskommittén har i sitt betänkande sid. 246—247 upptagit frågan om länsmansboställena såsom aflöningsförmån och anført, att innehafvandet af dylikt boställe i åtskilliga fall för vederbörande tjänsteinnehafvare innebure en ganska väsentlig ekonomisk fördel, men

att rätten till boställe äfven ofta icke medförde någon vinst utan till och med vållade förlust; att omsorgerna om bostället ock understundom torde, till skada för tjänsten, inkräkta på den tid, boställshafvaren borde ägna åt tjänstens behöriga skötande, och att bostälленas bibehållande jämväl i sin mån bidroge till ojämnheter i aflöningsförhållandena. Då härtill komme, att kommunikationsväsendets utveckling medförde större frihet för länsmanen att välja sin boningsplats samt det för den skull endast undantagsvis för honom mötte svårigheter att erhålla lämplig bostad, har kommittén förordat, att, förutom i fall, där undantagsförhållanden föreläge, länsmansbostälлена måtte, i mån af vederbörande indelningshafvares afgang från tjänsten, till statsverket indragas.

Kammarkollegium och statskontoret hafva i sitt underdåniga utlåtande den 9 februari 1907 i denna del åberopat hvad statskontoret tidigare i utlåtande den 14 oktober 1902 härom yttrat, nämligen att någon allmän indragning af bostälлена nu icke borde ifrågakomma, hvaremot hemställdes, att, då onekligen en del bostälлена vore olämpligt belägna, Kungl. Maj:t täcktes, på anmälan, hvarje gång en med boställe förenad länsmanstjänst blefve ledig, innan tjänsten tillsattes och efter vederbörandes hörande, besluta, om bostället borde såsom till belägenheten eller omfånget af därmed förenadt jordbruk olämpligt till boställe för länsman, till statsverket indragas.

Vid öfvervägande af hvad sålunda förekommit, har jag funnit mig böra, med anslutning till ämbetsverkens uttalande, förorda, att Eders Kungl. Maj:t måtte i öfverensstämmelse därmed förordna, till följd hvaraf Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen lära undfå befallning att i förekommande fall, innan en med boställe förbunden ledigvorden länsmanssyssla återbesättes, hos Eders Kungl. Maj:t göra anmälan om ledigheten i och för nådig pröfning, huruvida bostället skall med sysslan fortfarande vara förenadt.

I nådig skrifvelse till kammarkollegium den 31 maj 1878, angående lönereglering för vissa till landsstaten hörande tjänster, föreskrefs, bland annat, att alla till landssekreterare, landskamrerare och kronofogdar anslagna bostälлена skulle, på sätt närmare angåfves, till statsverket indragas, dock med iakttagande att staten, då den från vederbörande indelningshafvare eller hans sterbhus öfvertog boställe eller löningsjord, skulle, i likhet med hvad till förmån för häradshöfdingarna blifvit dem vid lönereglering tillförsäkradt, efter värdering vid syn jämväl öfvertaga sådana å fastigheten befintliga, indelningshafvaren tillhöriga åbyggnader, som vid synen ansåges för fastigheten nyttiga. Till förekommande af förlust för de länsmän, hvilka ännu på indelning inne-

hafva boställe, men som framdeles kunna komma att, jämlikt Eders Kungl. Maj:ts beslut, afträda sådan fastighet, hvarå finnes boställshafvaren enskildt tillhörig åbyggnad, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län uti underdånig framställning den 21 december 1907, hvilken efter remiss blifvit af kammarkollegium den 6 mars 1908 tillstyrkt, anhållit, att det måtte stadgas, att statsverket, då länsmansboställe afträdes, mot lösen öfvertager så kallade öfverloppshus, därest de befinnas för bostället, om ej nödvändiga, dock nyttiga. Till denna framställning får jag tillstyrka bifall.

I detta sammanhang har jag att i underdånighet göra följande anmälan.

Enligt hvad statskontoret i skrifvelse den 14 december 1908 erinrat, hafva vissa länsmansboställen till statsverket indragits den 14 mars 1908 nämligen:

1:o) enligt kungl. brefvet den 31 december 1907 det länsmanstjänsten i Södra Vedbo härads 1:a distrikt af Jönköpings län anslagna bostället $\frac{1}{2}$ mantal Upplanda kronogården n:r 3 med afkomst	kronor	380: —
2:o) enligt kungl. brefvet den 21 februari 1908:		
a) det länsmanstjänsten i Tvetå härads slottsdistrikt af samma län anslagna bostället $\frac{3}{4}$ mantal Eskilstorp Norrgård med afkomst	»	775: —
b) det länsmanstjänsten i Norra Vedbo härads 1:sta distrikt af samma län anslagna bostället $\frac{3}{4}$ mantal Mada Östergård med afkomst	»	550: —
samt		
3:o) enligt nådigt bref den 31 december 1907 det länsmanstjänsten i Edsbergs härads östra distrikt af Örebro län anslagna bostället 1 mantal Knista n:r 2 med afkomst	»	400: —
Därjämte har enligt kungl. bref likaledes den 31 december 1907 föreskrifvits, att det länsmanstjänsten i Binnebergs tingslag af Skaraborgs län anslagna bostället $\frac{1}{2}$ mantal Tjåfva eller Tiaved Frugården n:r 11 med afkomst	»	865: —
skall den 14 mars 1909 till statsverket indragas.		

Med ett sammanlagdt belöpp af ..... kronor 2,970: — skulle på grund häraf anslaget till landsstaterna i länen hafva behöft ökas.

Hvad själfva lönefrågan beträffar, ber jag till en början få erinra, att länsmännen enligt 1878 års lönestat åtnjuta i lön 900 kronor, i

tjänstgöringspenningar 600 kronor och i expensmedel 100 kronor, tillhoppa 1,600 kronor, hvarförutom lönen efter 10 år kan höjas med 300 kronor. Det bör ock iakttagas, att ett lönetillägg af 300 kronor sedermera beviljats länsmännen i vissa distrikt af Norrbottens län samt Tärna distrikt af Västerbottens län. Att dessa aflöningsförmåner uppenbarligen icke förslå till tjänsteinnehafvarens anständiga bärgning, utan att denne ända hittills varit hänvisad att i vidsträckt mån söka biinkomster, det är ett förhållande, som af statskontoret år 1902 påpekats och dessutom så allmänt erkänts, att jag icke läser vidare behöfva därvid uppehålla mig. Det enda jag kunde känna mig manad att ytterligare tillägga, det är att de länsmän, hvilka icke dylikt förvärf stått till buds, — och de äro icke få — antagligen i många fall bragts i en verkligen nödställd belägenhet, hvilken naturligen icke kan annat än lända till stort men för den ställning, länsmannen i sin ort bör i förhållande till allmänheten intaga.

Sådant måste nu förekommas, och jag tillåter mig fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet därå, att genom den af mig föreslagna reduktion i länsmansdistriktens antal, hvarutinnan jag tillåter mig hänvisa till den speciella redogörelse, som förekommer å sid. 88—117 i det tryckta stadsrådsprotokollet öfver civilärenden den 21 februari 1908, och hvarigenom omkring 6 % af distrikten skulle indragas, ifrågavarande tjänstemän torde blifva så fullständigt upptagna af sina tjänstegöromål, att ur denna synpunkt icke vidare någon anledning läser finnas att förvägra dem en fullt nöjaktig aflöning.

Statskontoret föreslog i sitt utlåtande den 14 oktober 1902 för länsmännen i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län:

lön	kronor	1,200: —	
tjänstgöringspenningar	»	800: —	2,000: —
expensmedel	»		500: —
			kronor 2,500: —

i rikets öfriga län:

lön	kronor	1,200: —	
tjänstgöringspenningar	»	800: —	2,000: —
expensmedel	»		300: —
			kronor 2,300: —

hvertill komme tvänne ålderstillägg å hvardera 250 kronor 500: —

tillhoppa efter tio års väl vitsordad tjänstgöring:

i förenämnda norrländska län	kronor	3,000: —	
i de öfriga länen	»	2,800: —	

Löneregleringskommitténs förslag innehåller, att länsman må i aflöning å stat tillerkännas 1,200 kronor i lön, 800 kronor i tjänstgöringspenningar äfvensom expensmedel å 200 kronor, förutom i Sorsele, Vilhelmina och Tärna distrikt inom Västerbottens län samt Arvidsjaur, Arjeplogs, Jockmocks, Gellivare, Pajala, Juckasjärvi och Enontekis distrikt inom Norrbottens län, där de må utgå med 400 kronor, till hvilka aflöningsförmåner kunna komma två ålderstillägg till lönen, det ena, å 300 kronor, efter fem år, och det andra, likaledes å 300 kronor, efter ytterligare fem år.

Ämbetsverken hafva för sin del ansett, att lönen borde sättas till ..... kronor 1,400: — och tjänstgöringspenningarna till ..... » 1,000: — med två ålderstillägg å 300 kronor ..... » 600: — så att slutlönen skulle blifva ..... kronor 3,000: — men därtill borde komma expensmedel i ofvan angifna norrländska län ..... kronor 500: — i rikets öfriga län ..... kronor 300: — sammanlagda inkomster sålunda i allmänhet ..... kronor 3,300: — i de antydda norrländska länen ..... » 3,500: —; och är detta förslag afgifvet under förutsättning att reseersättning enligt resereglementet skulle tillkomma länsmännen för åtskilliga å sid. 306 i betänkandet angifna resor.

Vid öfvervägande af hvad sålunda förekommit och då jag anser, att staten har en oafvislig plikt att tillgodose hvarje måttligt kraf på anständiga bergningsvillkor för länsmanskåren, hvilken bildar ett synnerligen viktigt led inom landtregeringen, har jag velat hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen utverka för länsmännen:

lön ..... kronor 1,500: —
 tjänstgöringspenningar ..... » 1,000: —
 förvaltningsbidrag ..... » 300: — 2,800: —
 och bör lönen kunna höjas efter fem år med 300 kronor samt
 efter tio år med ytterligare 300 kronor ..... 600: —
 så att slutlönen skulle blifva ..... kronor 3,400: —

I öfverensstämmelse med hvad jag vid frågans behandling i statsrådet den 21 februari 1908 för landsstaten yttrat, har jag ock velat tillstyrka, att länsmännen inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län måtte beredas ett ortstillägg af 200 kronor årligen.

Beträffande länsmännens lönereglering och med anledning af hvad som i fråga om vissa för länsmännen ifrågasatta reseersättningar yttrats

å sid. 153, 154 och 167 i förberörda statsrådsprotokoll, anser jag mig slutligen böra erinra därom, att Eders Kungl. Maj:t den 31 december 1908 utfärdat dels ny kungörelse angående ersättning åt kronofogdar och länsmän för vissa af deras polisverksamhet föranledda utgifter äfvensom för telefonafgifter dels ock kungörelse angående länsman tillkommande ersättning af statsmedel för vissa resor. (Svensk författningssamling n:r 166).

För de 34 kronofogdetjänster, 22 häradsskrifvarsysslor och 30 länsmansbefattningar, hvilka äro afsedda att indragas, lära aflöningsförmåner böra uppföras på *öfvergångsstat* till samma belopp för begynnelselön som för motsvarande från den nya lönestaten aflönade tjänster. Ålderstillägg för de å öfvergångsstaten upptagna böra naturligen utgå från 6:te hufvudtiteln för sådant ändamål uppförda förslagsanslag. För de länsmän, som innehafva boställen, torde i fråga om afdrag å aflöning för boställsafkomsten m. m. böra fortfarande tillämpas nu gällande bestämmelser.

Efter hvad jag inhämtat äro för det närvarande 12 kronofogdar, 9 häradsskrifvare och 33 länsmän tillsatta allenast medelst förordnande tillsvidare, hvadan utsikt förefinnes, att, därest fögderiförvaltningen på nu föreslaget sätt regleras, öfvergångsstaten redan från och med år 1911 bör kunna afsevärdt minskas.

I öfverensstämmelse med hvad jag här ofvan hemställt, har jag låtit upprätta följande förslag till aflönings- och öfvergångsstat:

a) Förslag till aflöningsstat.

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Förvaltningsbidrag.	Summa kr.	Anmärkingar.
Kronofogdar:						
1 tjänsteman (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	3,200	1,500	200	300	5,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och ofter ytterligare 5 år med likaledes 500 kr.
9 tjänstemän (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	28,800	13,500	1,800	2,700	46,800	
1 tjänsteman (öfriga län)	3,200	1,500	—	300	5,000	
73 tjänstemän " "	233,600	109,500	—	21,900	365,000	
Transport	268,800	126,000	2,000	25,200	422,000	

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Förvalt- nings- bidrag.	Summa kr.	Anmärkingar.
Transport med tillägg å förvaltningsbidra- get af 200 kr. för fögderi med 30,000 intill 40,000 inv., af ytterligare 200 kr. för fögderi med 40,000 intill 50,000 inv. o. s. v. med 200 kr. för hvarje 10,000- tal af folkmängden, förslagsvis	268,800	126,000	2,000	25,200	422,000	
	—	—	—	39,000	39,000	
Häradsskrifvare:						
1 tjänsteman (Jämtlands, Vä- sterbottens och Norrbottens län)	2,200	1,000	200	—	3,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 500 kr.
9 tjänstemän (Jämtlands, Vä- sterbottens och Norrbottens län)	19,800	9,000	1,800	—	30,600	
1 tjänsteman (öfriga län).....	2,200	1,000	—	—	3,200	
84 tjänstemän " "	184,800	84,000	—	—	268,800	
hvertill kommer förvaltningsbi- drag med 150 kr. för hvarje fullt 5,000-tal af folkmängden i tjänstedistriktet, förslagsvis	—	—	—	115,000	115,000	
Länsmän:						
1 tjänsteman (Jämtlands, Vä- sterbottens och Norrbottens län)	1,500	1,000	200	300	3,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 300 kr.
67 tjänstemän (Jämtlands, Vä- sterbottens och Norrbottens län)	100,500	67,000	13,400	20,100	201,000	
1 tjänsteman (öfriga län).....	1,500	1,000	—	300	2,800	
417 tjänstemän " "	625,500	417,000	—	125,100	1,167,600	
Summa	1,206,800	707,000	17,600	325,000	2,256,400	

b) Förslag till öfvergångsstat:

	Lön.	Tjänstgöringspennningar.	Orts-tillägg.	Förvaltningsbidrag	Summa kr.	Anmärkingar.
34 kronofogdar*).....	108,800	51,000	200	10,200	170,200	
22 häradsskrifvare*).....	48,400	22,000	200	—	70,600	
30 länsmän.....	45,000	30,000	400	9,000	84,400	
hvertill kommer rörligt förvaltningsbidrag åt 34 kronofogdar och åt 22 häradsskrifvare**)						
Summa	202,200	103,000	800	19,200	325,200	

Den för 1908 års riksdag framlagda aflöningsstaten för kronofogdar, häradsskrifvare och länsmän slutade på ett belopp af ..... kr. 2,405,350: —
 under det att den af mig nu tillstyrkta stannar vid ett belopp af ..... » 2,256,400: —

En besparing af ..... kr. 148,950: —
 skulle sålunda uppkomma genom de föreslagna indragningarna.

Kostnaden för lönerregleringen och omorganisationen ställer sig sålunda:

Aflöningsstatens slutsumma uppgår, såsom nämndt, till ..... kr. 2,256,400: —

Å nu gällande stat är för fögderiförvaltningen anvisadt i kontant ..... kr. 1,605,170: —
 hvaraf emellertid är odisponeradt..... » 406: 94

Återstå ..... kr. 1,604,763: 06

Härtill bör läggas den beräknade afkomsten af de till vissa länsmän på lön anslagna boställen ..... » 78,411: 94

kr. 1,683,175: —

Fögderiförvaltningens tjänstemäns aflöningsförmåner uppgå sålunda till ..... » 1,683,175: —

Skillnaden .. .. kr. 573,225: —

^{*)} Inberäknad en tjänsteman på Öland, hvars befattning enligt tidigare beslut förklarats skola indragas.
^{**)} hvilket inbegripes i det uti aflöningsstaten för ändamålet upptagna belopp.

utgör sålunda kostnaden för den af mig föreslagna löneregleringen och omorganisationen.

Vid bedömande af det belopp, hvarmed staten för år 1910 bör ökas, måste till omförmälda belopp.....	kr.	573,225:—
läggas		
<i>dels</i> öfvergångsstatens slutsumma	»	325,200:—
<i>dels</i> ock, såsom förut nämnts, värdet af indragna boställens afkomst	»	2,970:—
	Summa kr.	901,395:—

Den af Riksdagen fastställda öfvergångsstaten för landtränmästare upptager 20 landtränmästare. På grund af afgang utgör emellertid antalet numera 18, hvadan beloppet bör minskas med aflöningen för 2 landtränmästare .....

»	7,560:—
Med ett belopp af	kr. 893,835:—

skulle således anslaget till landsstaterna i länen behöfva ökas.

I fråga om *villkoren* för åtnjutande af de med ordinarie befattning vid fögderiförvaltningen förenade aflöningsförmåner har jag i hufvudsak icke funnit något att anmärka vid löneregleringskommitténs förslag i denna del, men har dock ansett mig böra erinra, att å sid. 264 förekommer en bestämmelse, hämtad från kungl. kungörelsen den 28 maj 1880, angående villkoren för åtnjutande af de från 1881 års början fastställda, förändrade löneförmånerna för häradsskrifvare, att den med häradsskrifvartjänst förenade förmån af debetssedellösen skall tillfalla den, som under ordinarie tjänstinnehafvares tjänstledighet förrättat debiteringen. I nu gällande uppbördsreglemente af den 10 maj 1895 stadgas däremot i § 5, att den, som utfärdar debetsedel, är berättigad att åtnjuta ersättning för detta bestyr i enlighet med hvad därom särskildt är bestämdt; och härmed öfverensstämmer föreskriften i nådiga kungörelsen den 3 december 1897, att den, som utfärdar debetsedlar, är berättigad till viss där bestämd debetssedellösen.

Då frågan icke alldeles saknar praktisk betydelse, anser jag, att bland aflöningsvillkoren lämplig ny föreskrift härom bör införas; och torde det ankomma på finansdepartementet att tillse, att lämpliga bestämmelser i ämnet jämväl må inflyta i uppbördsreglementet.

Öfriga af mig såsom nödiga ansedda förändringar i löneregleringskommitténs förslag äro betingade hufvudsakligen dels af den nya aflöningsformen ortstillägg dels af den nyligen antagna pensionsförfattningen.

Jag hemställer följaktligen, att för åtnjutande af de för fögderiför-

valtningens tjänstemän sålunda å nyo föreslagna löneförmåner måtte, i närmaste öfverensstämmelse med de motsvarande föreskrifter, som enligt Riksdagens skrifvelse den 2 juni 1908 för länsstyrelsernas ämbets- och tjänstemän godkänts, stadgas följande villkor och bestämmelser:

att innehafvare af ordinarie kronofogde-, häradsskrifvar- eller länsmansbefattning skall vara underkastad såväl den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet och jämkning i åligganden som ock den reglering af tjänstgöringsområde, som kan varda föreskrifven;

att med sådan ordinarie befattning vid landsstaten icke må förenas annan tjänst å rikets eller Riksdagens stat;

att med ifrågavarande befattningar icke heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej Konungens befallningshafvande, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid landsstaten, finner uppdraget eller tjänstebefattningen kunna få tills vidare mottagas och behållas;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningsinnehafvare verkligen tjänstgjort, men för den tid, han varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den med häradsskrifvartjänst förenade förmån af debetsdelösen skall tillfalla den, som under ordinarie tjänstinnehafvares tjänstledighet förrättat debiteringen och utfärdat debetsedlarna; dock att, därest skilda personer därmed tagit befattning och öfverenskommelse dem emellan ej träffas, fördelning af ifrågavarande debetsdelösen skall verkställas af Konungens befallningshafvande;

att den, som af sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen, jämte ortstillägg, där sådant förekommer, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänsteman för den tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af Konungens befallningshafvande pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej Konungens befallningshafvande finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af samma tjänst är i stat medgifven, tidpunkten

för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, och

för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor,

under iakttagande *dels* hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänstældern blifvit uppnådd, och *dels* att löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen på grund af vare sig konstitutorial eller förordnande i följd af frågan om reglering af löneförhållandena m. m. vid landsstaten;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att länsman, som har boställe sig anslaget, skall vara där bosatt, såvida icke Kungl. Maj:t finner skäligt annorlunda medgifva;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utgår till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som där-efter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed.

Slutligen hemställer jag, att föreskrift måtte meddelas, dels därom, att enhvar, som med eller efter 1910 års ingång tillträder någon af nu ifrågavarande befattningar vid landsstaten, skall vara pliktig att underkasta sig ofvan omförmälda villkor och bestämmelser; dels därom, att de förutvarande ordinarie innehafvare af dylika befattningar, hvilka icke före den 1 november 1909 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nyssnämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem.

I den Riksdagens skrifvelse den 2 juni 1908, hvori Riksdagen anmälde sitt beslut i anledning af nådiga propositionen den 21 februari samma år n:r 71, angående reglering af löneförmånerna för länsstyrelsernas ämbets- och tjänstemän, uttalade Riksdagen ock den önskan, att frågan om sportler, som tillföle tjänsteman vid utförande af förrättning, som inginge i hans tjänsteutöfning, måtte blifva föremål för utredning i syfte att de, där så ske kunde, måtte antingen indragas till statsverket eller upphöra att utgå.

Jag har låtit mig angeläget vara att snarast möjligt få denna fråga utredd och anmodade därför de för fögderiförvaltningens omorganisation tillkallade sakkunniga att jämväl utreda ifrågavarande ärende och till mig afgifva yttrande däri.

Med anledning häraf hafva de sakkunniga den 10 oktober 1908 aflämnat en promemoria, som jag anhåller måtte få bifogas detta statsrådsprotokoll. Till hvad de sakkunniga i denna promemoria anfört synes mig icke vara mycket att tillägga. Emellertid torde jag i sinom tid ånyo få anmäla ärendet inför Eders Kungl. Maj:t. Jag vill här endast erinra, att Eders Kungl. Maj:t den 31 december 1908 utfärdat cirkulär till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen angående afgifterna för införande i länskungörelserna af vissa enskilda tillkännagifvanden af innehåll, som af mig tidigare ifrågasatts.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att

1:o) godkänna de förslag till aflöningsstat och öfvergångsstat för fögderiförvaltningen, hvilka jag nu framställt;

2:o) godkänna de af mig tillstyrkta villkor och bestämmelser för

åtnjutande af de i aflöningsstaten och i öfvergångsstaten upptagna aflöningsförmåner;

3:o) förklara

dels att en hvar, som med eller efter 1910 års ingång tillträder i aflöningsstaten upptagen befattning vid fögderiförvaltningen, skall vara pliktig att underkasta sig ofvan omförmälda villkor och bestämmelser,

dels ock att de förutvarande ordinarie innehafvare af befattningar vid fögderiförvaltningen, hvilka icke före den 1 november 1909 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i särskild lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

4:o) medgifva, att statsverket, då länsmansboställe indrages till kronan, skall mot lösen efter värdering vid syn öfvertaga sådana å fastigheten befintliga, indelningshafvaren tillhöriga åbyggnader, som vid synen pröfvas vara för bostället nyttiga; samt

5:o) höja anslaget till landsstaterna i länen med 893,835 kronor eller från 3,066,970 kronor till 3,960,805 kronor.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet

Carl G. Edman.

---

*Bilaga.***V. P. M.**

Af Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Civildepartementet hafva undertecknade erhållit i uppdrag att utreda, huruvida och i hvilken omfattning de nu till tjänstemännen vid landsstaten, särskildt inom länsstyrelserna, utgående s. k. sportler kunde indragas till statsverket eller upphöra att utgå. Och få vi i anledning häraf vördsamt anföra följande:

De extra inkomster af tjänsteförrättningar, som nu utgå till tjänstemän vid länsstyrelserna, utgöras af: arfvode för försäljning af utmätt fast egendom, provision å stämpelförsäljning, expeditionslösen, öfverskott å tryckning i länskungörelserna af enskilda tillkännagifvanden (serien B. i länskungörelserna) samt provisioner för uppbörd och redovisning af kommuners eller enskilda inrättningars afgifter eller andra medel af mera enskild natur. Af dessa extra inkomster tillkomma de sistnämnda så godt som uteslutande landskamrerarna, sedan den andel af dem, som hittills tillfallit landtränsmästarna, blifvit i och med den nya löneregleringen för länsstyrelserna indragen till statsverket. Arfvode för försäljning af utmätt fast egendom går uteslutande till landssekreterarna, likasom till dem faller allra största delen af öfverskottet å tryckningen af länskungörelserna. Expeditionslösen och provision å stämpelförsäljning tillfalla däremot både landssekreterarna och landskamrerarna, ehuru i öfvervägande mån de förstnämnda. För alla slagen af inkomster är det gemensamt, att de högst betydligt växla för olika tjänstinnehafvare och för olika tider. I allmänhet uppgå de dock till högre belopp i de större och arbetsammare länen.

Hvad landsstatstjänstemännen ute på länen angår tillkomma extra inkomster i tjänsten såväl kronofogdarna och häradsskrifvarna som länsmännen. De utgöras för de båda förstnämnda tjänstemannagrupperna förnämligast af provisioner för uppbörd och redovisning af kommuners eller enskilda inrättningars afgifter eller andra medel af mera enskild

natur. För kronofogdarna utgöres en jämförelsevis betydande post af indrifningsprovision å resterande utskylder, som af honom indrifvas enligt kungl. förordningen den 12 juli 1878. Till dem utgår ock arfvode för försäljning af utmätt fastighet. Häradsskrifvarnas i allmänhet mest betydande extra inkomster utgöras, förutom af deras andel i ofvanberörda provisioner, af debetsedelslösen, hvilken utgår endast till dessa tjänstemän. Länsmännen hafva att uppbära åklagarandelar i böter och i värde af förbrutet gods, en inkomst, som i undantagsfall kan tillkomma kronofogden, nämligen då åtal i mål, där dylika utgå, utföres af honom. Länsmännen hafva ock, likasom kronofogdarna, att åtnjuta provision å restantier, som genom dem indrifvas. Gemensamma för dem samtliga äro extra inkomster af expeditionslösen samt i undantagsfall äfven af stämpelförsäljning. — Såsom extra inkomst för kronofogdar och länsmän har äfven räknats den behållning, som för dem kan uppstå af utmätningar och andra tjänsteförrättningar i enskilda mål. Denna inkomstpost, som egentligen utgör behållning på till dem i sådana mål utgående rese- och traktamentsersättning, torde dock icke vara att hänföra till det slag af extra inkomster, som i denna utredning afses.

Af nu uppräknade slag af sportelinkomster hafva de flesta vid de på 1870- och 80-talen verkställda löneregleringarna för landsstatstjänstemännen tillförsäkrats dem att fortfarande uppbära. De lära därför ej kunna indragas eller reduceras utöfver hvad vid sagda tillfälle ägde rum utan medgifvande af tjänstemännen själfva; med afseende å dessa slag af sportler torde således en förändring, i hvad berör sportelinkomster, som vid nämnda tidpunkt utgingo, icke kunna äga rum i annan mån, än för såvidt ifrågavarande tjänstemän ingå på ny lönestat, enligt hvilken de äro eller blifva underkastade, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i de extra inkomster, som åtfölja tjänsten.

Undantag härifrån göra de extra inkomster, som utgöras af arfvode för försäljning af utmätt fast egendom, hvilket tillförsäkrats att utgå endast tills vidare, provision på stämpelförsäljning, hvilken utgår enligt stämpelförfattningarna och bestämmes i den för stämpelafgifts påläggande gällande ordning, samt öfverskott å tryckning af serien B af länskungörelserna.

För en utredning af den oss förelagda frågan, huruvida och i hvilken omfattning ofvan uppräknade sportler må kunna indragas till statsverket eller till beloppet reduceras, torde böra särskildt efterses, huruvida med afseende på hvarje särskildt slag af sportler en sådan åtgärd är befogad.

Hvad då först angår *arfvode för försäljning af utmätt fast egendom*, innehållas bestämmelserna därom numera i kungl. kungörelsen den 10 oktober 1890, hvarigenom beloppet af detta arfvode betydligt reducerades mot hvad enligt förut gällande bestämmelser skolat utgå. Arfvodet uppbares, om auktionen förrättas å landskansliet, af landssekreteraren ensam. Om auktionen hålles annorstädes, utgår af arfvodet i första hand ersättning till auktionsförrättaren, kronofogden, för skjuts och dagtraktamente; öfverskottet delas till hälften mellan denne och landssekreteraren. Det har dock händt, att arfvodet utgjort så ringa belopp, att det ej räckt till ersättning åt auktionsförrättaren, än mindre lämnat något öfverskott. I allmänhet lär efter den år 1890 vidtagna reduktionen arfvodet icke kunna anses uppgå till några oskäligen belopp och vida understiga hvad enskilda auktionsförrättare i dylika fall, utan att ikläda sig någon större ansvarighet, taga för sitt besvär. — Förutom det att med denna sportel må antagas hafva varit afsedt, att åt de tjänstemän, som hafva befattning med dessa förrättningar, bereda en skälig ersättning för det särskilda och i de flesta fall ganska omfattande arbete, som de förorsaka, hafva härigenom dessa auktioner, som förrättas af den offentliga myndigheten, i detta afseende likställts med dem, som förrättas af enskilda och vid hvilka auktionsarfvode alltid torde förekomma. Det kan ock antagas att, om auktionsarfvodet för ifrågasvarande auktioner borttages eller väsentligen reduceras, den offentliga myndigheten skulle komma att anlitas i alltför många fall, äfven sådana, där försäljning i annan ordning lämpligen kunde och borde äga rum. Då alltså detta arfvode bör anses tjäna ett allmänt ändamål och den ersättning, det i sin nuvarande omfattning bereder tjänstemannen, allenast lämnar en skälig ersättning för hans med förrättningen förenade särskilda arbete, anse vi oss ej böra tillstyrka borttagande eller reduktion af detsamma. Bemärkas bör ock, att dylikt arfvode enligt särskilda bestämmelser utgår jämväl för auktioner, som förrättas inför öfverståthållareämbetet och magistraterna, samt att det icke torde vara lämpligt att i detta afseende ställa utmätningssauktioner på landet i väsentligt olika ställning med dem i stad.

Provision å stämpelförsäljning utgör icke en sportel, som är direkt förenad med tjänsten, utan den tillkommer tjänstemännen i den mån de äro försäljare af stämplor, i likhet med alla andra dylika försäljare, på grund af författningar, öfver hvilka Riksdagen har att bestämma. Frågan om indragning eller minskning af denna provision för landsstats-tjänstemännen lär alltså icke kunna blifva föremål för Kungl. Maj:ts afgörande och öfverhufvudtaget ej böra upptagas annorledes än i sam-

manhang med en revision af stämpelförfattningarna, af hvilka den om den allmänna stämpelafgiften varit underkastad en genomgående omarbetning så sent som vid 1908 års riksdag.

Beträffande därefter *expeditionslösen* utgick sådan före den på 1870- och 1880-talen skedda löneregleringen i stor omfattning till landsstatens tjänstemän, framför allt till landssekreterarna. Den inskränktes då betydligt, så att den skulle omfatta allenast lösen för sådana expeditioner, »som part eller annan på egen begäran erhåller eller eljest icke författningsenligt är pliktig lösa». Oaktadt denna inskränkning utgör dock denna extra inkomst för vissa tjänstemän en rätt betydande post. Särskildt för landssekreterarna i vissa län visar den sig hafva uppgått till ganska stora belopp; men äfven för åtskilliga andra af landsstatens tjänstemän, såsom häradsskrifvarna och en del kronofogdar. I viss mån torde dock en del af de extra inkomster, som under denna rubrik upptagas i statskontorets och löneregleringskommitténs tabeller, icke utgöra lösen, som tillkommer vederbörande befattningshafvare såsom tjänstemän vid landsstaten. Så t. ex. lära de inkomster för expeditionslösen, som uppgifvas för kronofogdarna, till större delen utgöra ersättning för växelprotester, som af dem verkställas i egenskap af notarius publicus; och detta torde äfven vara fallet med enahanda inkomstpost för länsmännen; tilläfväntas äfven med en del andra. Om sådana torde emellertid i detta sammanhang ej vara fråga. — I öfrigt utgöras dessa inkomster hufvudsakligen af lösen för protokoll och utslag, som på begäran utgifvas till part, hvilken eljest icke är författningsenligt skyldig att lösa desamma, af betalning för vissa slag af bevis — så torde af häradsskrifvarna uppbyren expeditionslösen utgöras förnämligast af lösen för taxeringsbevis — för pass, s. k. promotorial samt afskrifter eller vidimation af handlingar.

Af dessa olika slag af lösenafgifter synas vissa vara af beskaffenhet att kunna och böra indragas, såsom t. ex. lösen för protokoll och utslag, som utgifvas till svarandepart eller annan, som endast på begäran har att bekomma sådana. Något egentligt skäl, hvarför dessa mera än andra protokoll och utslag skola beläggas med lösen, torde icke förefinnas. Särskildt vore genom en dylik indragning en förmån att vinna däruti, att någon skillnad icke vidare torde behöfva göras på renskrifning, som skall bekostas af det allmänna eller af vederbörande tjänst innehafvare särskildt. Då emellertid enahanda bestämmelser om lösen enligt gällande författning äro meddelade för en del andra ämbetsmyndigheter som för länsstyrelserna, synes någon förändring enbart för de sistnämnda icke böra ske, helst en sådan förändring bör föregås af en

mera noggrann undersökning af grunderna för lösens utgående i de särskilda fallen m. m., än nu kan åstadkommas. Åtgärder i detta afseende synas således i hvarje fall böra anstå till dess en allmän revision af expeditionstaxan anses böra äga rum, något som under alla förhållanden torde komma att ske i sammanhang med frågan om reglering af häradshöfdingarnas löneförmåner.

I fråga om det *öfverskott*, som hittills i de allra flesta län uppstått å tryckningen för serien B af länskungörelserna, har Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Civildepartementet till det statsrådsprotokoll, som bifogades propositionen angående landsstaten till 1908 års riksdag, yttrat, att de i detta ämne gällande bestämmelser skulle underkastas en sorgfällig granskning i syfte, att vederbörande expeditionshafvandes behållning å afgifterna för dylik tryckning måtte, där sådant finnes icke vara iakttaget, hållas inom skäliga gränser, samt att tillika borde föreskrivas, att den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämda taxa skulle till allmänhetens kännedom i länskungörelserna och i tidning inom residensstaden införas en gång årligen. Därest man ej skulle finna lämpligt att låta afgifterna för sådana tillkännagifvanden, om hvilka här är fråga, redovisas i enahanda ordning, som nu är bestämdt för registreringsavgifter — hvarigenom all inkomst af dessa avgifter skulle för vederbörande tjänstemän upphöra — synes genom de af Herr Statsrådet antydda åtgärder i allt fall vinnas den förmån, att denna inkomst ej blifver större än vederbör och i alla händelser ej af beskaffenhet att kännas betungande för allmänheten. För vissa landssekreterare torde emellertid den reduktion af extra inkomster, som härigenom uppstår, blifva rätt betydande.

De *provisioner* för uppbörd, som af landsstatstjänstemän åtnjutas, utgå dels på grund af gällande författningar för uppbörd och redovisning af vissa kommunala eller andra allmänna medel, såsom landstings-skatt jämlikt kungl. förordningen om landsting den 21 mars 1862, vägskatt enligt lagen om väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891, brännvinsförsäljningsavgifter samt riddarhusavgift m. m., dels ock för delägareavgifter till vissa på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter, då dessa på grund af särskildt medgifvande debiteras och redovisas i sammanhang med kronans uppbörd, i enlighet med kungl. kungörelsen den 22 oktober 1886. Den största delen af dessa provisioner går, såsom förut är antydt, till uppbördstjänstemännen, kronofogdar och häradsskrifvare, och endast en mindre del till landskamrerarna. För de båda förstnämnda befallningshafvarna utgöra dessa sportler en rätt betydande del af deras inkomster, hvilka äfven lära tagits i beräkning

vid bestämmandet af aflöningsstatserna. En indragning af dem synes därför icke kunna ske, utan att aflöningsbeloppen i öfrigt höjas i motsvarande mån. Härtill kommer, att dessa provisioner i allmänhet torde till beloppet anpassa sig efter omfattningen af det arbete, som besväret med deras uppbörd och redovisning förorsakar vederbörande tjänstemän, hvarigenom de i viss mån reglera en rättvis fördelning af aflöningsbeloppen. Det torde ej heller kunna påstås, att provisionens belopp satts så, att det kan anses i någon mån betungande; detta torde framgå, bland annat däraf, att på vissa håll försäkringsinrättningar frivilligt medgifvit höjning af provisionen, därför att den ansetts för låg i förhållande till det besvär, som förorsakas. Det torde snarare få anses, särskildt hvad försäkringsavgifterna beträffar, att en sänkning af provisionen skulle medföra att allt för många försäkringsinrättningar skulle vilja begagna sig af ifrågavarande förmån, mångenstädes till hinder för de ifrågavarande tjänstemännens arbete i den egentliga statstjänsten. En indragning af dessa provisioner synes därför icke böra lämpligen äga rum.

Detsamma synes äfven gälla den till häradsskrifvarna utgående *debetsedelslösen*. Ett borttagande af denna inkomst, hvilken äfven i sin mån medför fördelen af en efter arbetsmängden afpassad reglering af aflöningsförmånerna, skulle utan tvifvel medföra nödvändigheten att höja häradsskrifvarnas förvaltningsbidrag utöfver hvad eljest vore behöfligt.

Härmed äro ock hufvudsakligen likställda de *indrifningsavgifter för resterande kronoutskylder, kommunalutskylder*, vägskattemedel, som ej uppbäras i sammanhang med kronoupbörderna, och församlingsavgifter till prästerskapet, hvilka under olika namn utgå till kronofogdar och länsmän, då dylika avgifter jämlikt kungl. kungörelsen den 12 juli 1878 af dem indrifvas. Ändamålet med dylika indrifningsavgifter eller som de förr äfven kallades stämmoböter, har uppenbarligen varit, utom att utgöra en ersättning för det med indrifningen förenade besvär, att för de skattskyldiga vara en sporre att vid den ordinarie uppbörden erlægga desamma. Ur sistnämnda synpunkt borde de snarare höjas än borttagas eller sänkas. En afsevärd del af dessa avgifter tillfaller för öfrigt icke vederbörande landsstatstjänstemän utan den fjärdingsman, som verkställer indrifningen.

Beträffande slutligen de kronofogdar och länsmän i egenskap af åklagare tillkommande *andelar i böter och i värde af förbrutet gods* torde i detta sammanhang frågan om deras indragning eller reduktion icke lämpligen böra upptagas. Ändamålet med dessa bötesandelar berör icke i någon mån frågan om löneregleringen för dessa tjänstemän, utan är

ett straffrättsligt spörsmål, som måste lösas ur synpunkter, som tillhöra detta område.

För öfrigt synes slutligen som en allmän anmärkning i förevarande afseende böra framhållas, att, enär vid sättandet af lönesatserna för ifrågavarande tjänstemän hänsyn utan tvifvel tagits eller kommer att tagas äfven till de extra inkomster, som tillfalla dem i tjänsten, en efteråt skeende mera afsevärd indragning af dessa inkomster för vissa af dem kommer att verka orättvist genom att förrycka proportionen i aflöningsförhållanden med afseende på de tjänstemän, som däraf drabbas, och öfriga med dem likställda.

Stockholm den 9 oktober 1908.

JOHAN WIDÉN.

Herman Uddén.

G. V. Eiserman.

J. Hofman-Bang.
